Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistaminen

3. vaihemaakuntakaava

Lausunto hyväksymistä *(MKV 11.6.2018 § 5)* *koskeviin valituksiin*

Maakuntahallitus 5.11.2018 §

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO | COUNCIL OF OULU REGION
Sepänkatu 20, 90100 Oulu, Finland | Tel. +358 (0)40 685 4000 | Fax +358 (0)8 3113 577 | info@pohjois-pohjanmaa.fi | www.pohjois-pohjanmaa.fi

SISÄLLYSLUETTELO

SAATTEEKSI 2

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan hallinnollinen käsittely ja lakisääteinen vuorovaikutus 2

Muu kaavaprosessin aikainen vuorovaikutus 2

VALITUSKOHTAISET VAATIMUKSET JA LIITON LAUSUNTO 3

Yleistä valitusten sisällöstä sekä lausunnon lähtökohdista ja rakenteesta 3

Valituskohtaiset vaatimukset (valituskohtaisesti seuraavissa luvuissa) 3

Valituskohtaiset perustelut / perusteet (valituskohtaisesti seuraavissa luvuissa) 3

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto (valituskohtaisesti seuraavissa luvuissa) – yleistä lausunnon sisällöstä ja lakitaustasta 3

1. Tuulipuisto Isoneva II Oy
   Siikajoen Revonlahti uusi (tv-1 379) 4

2. Yksityishenkilö 1
   Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367) 8

3. Yksityishenkilö 2
   Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue tv-1 367 11

4. Siikajoen kunta
   Siikajoen Revonlahti uusi (tv-1 379) 13

5. Yksityishenkilö 3
   Sievin Jakostenkalliot (tv-1 348) 17

6. Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry, Keski-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
   Iin Olhava-Myllykangas-Palokangas (tv-1 310), Pyhäjoen Mäkikangas (tv-1 334), Kalajoen Jokela-T Tohkoja (tv1 337), Pyhäjoen Puskakorvenkallio (tv-1 365), Siikajoen-Hailuodon-Raahen Seljänsuunmatala itäinen (tv2 204), Siikajoen-Hailuodon Seljänsuunmatala läntinen (tv-2 207), Raahen-Pyhäjoen Ulkonahkiainen (tv2-206) 19

7. Tolvan Paliskunta
   Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367) 24

8. Kitkan Viisaat ry.
   Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue (tv-1 367), ”Mineraalivaranto ja kaivosalueet” –teema, maankäyttö- ja rakennuslain vastainen kaavoitusmenettely 26

SAATTEEKSI

Vuoden 2016 alusta vireillä ollut Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaava hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 11.6.2018 (§ 5). Hyväksymispäätöksestä tehtiin Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen kahdeksan valitusta, joista pyydetään antamaan lausunto määräaikaan mennessä. Pohjois-Pohjanmaan liiton hallintosäännön 123 § momentin 1 mukaan maakuntahallitus antaa selityksenmaakuntavaltuuston päätöksestä tehdyn valituksen johdosta.

Maakuntahallitus käsittelee tämän Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa koskevan, liiton viraston valmisteleman lausunnon kaavan hyväksymistä koskeviin valituksiin sekä määräyksen kaavan voimaan tulemisesta ilman lainvoimaa 5.11.2018. Valitukset löytyvät kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä 2. Valituskoosteesta on poistettu henkilötietolain nojalla yksityishenkilöiden tunnistetietoja. Kaavan selvitykset löytyvät liiton nettisivuilta maakuntakaavoituksen kohdasta 3. vaihemaakuntakaava (https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus/3_vaihemaakuntakaava_hyvaksytty). Tuloste nettisivuista on maakuntahallituksen käsittelyn liitteenä 4. Valituksenalaiset tuulivoima-alueet on osoitettu maakuntakaavojen yhdistelmäkartalla keltaisella korostusvärillä (maakuntahallituksen käsittelyn liite 3).

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan hallinnollinen käsittely ja lakisääteinen vuorovaikutus

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n 1 momentin mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, siten kuin jäljempänä mainitussa laissa säädetään. Tarkemmat säännökset kaavoitusmenettelystä ja vuorovaikutuksesta ovat mainitun lain 8 luvussa. Näillä säännöksillä turvataan mainitun lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua jokaisen osallistumismahdollisuutta asioiden valmisteluun ja suunnittelun vuorovaikutteisuutta.

Pohjois-Pohjanmaan kolmannen vaihemaakuntakaavan hallinnollinen käsittely on toteuttanut maankäyttö- ja rakennuslakia (MRL) sekä maankäyttö- ja rakennusasetusta (MRA) alla kuvatun mukaisesti:

- Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan vireille tulosta ilmoitettiin MRL 63 §:n mukaisesti 26.1.2016.
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelma oli nähtävillä MRL 63 §:n ja MRA 30 §:n mukaisesti 26.1.2016-26.2.2016, aineisto käsiteltiin maakuntahallituksessa 18.1.2016 (§ 5).
- Ensimmäinen, kaavoituksen aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu järjestettiin 30.5.2016 (MRL 66 § ja MRA 11 §).
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelman palaute käsiteltiin maakuntahallituksessa 13.6.2017 (§ 107).
- Kaavaluonnos oli nähtävillä MRL 62 §:n ja MRA 30 §:n mukaisesti 10.4.2017-12.5.2017, aineisto käsiteltiin maakuntahallituksessa 20.3.2017 (§ 56).
- Valmisteluvaiheen palaute, mielipiteet ja lausunnot käsiteltiin ja niihin laaditut vastineet hyväksyttiin maakuntahallituksessa 11.9.2017 (§ 159). Vastineet toimitettiin tiedoksi sitä pyytäneille ja kaavoituksen nettisivuille.
- Kaavaehdotuksen lausuntokierros järjestettiin MRA 13 §:n mukaisesti 25.10.-24.11.2017, maakuntahallitus käsitteli lausuntoaineiston 16.10.2017 (§ 183).
- Ehdotusaineiston lausuntokierroksen palaute käsiteltiin maakuntahallituksessa 22.1.2018 (§ 5).
- Toinen, ehdotusvaiheen nähtävillä oloa edeltävä viranomaisneuvottelu pidettiin 12.2.2018 (MRL 66 § ja MRA 11 §).
- Edotuksen julkinen kuuleminen pidettiin MRL 65 §:n ja MRA 12 §:n mukaisesti 28.3.-27.4.2018, nähtäville asetettu aineisto hyväksyttiin maakuntahallituksessa 19.3.2018 (§ 51).
- Ehdotusvaiheen palaute käsiteltiin ja muistutuksiin laaditut vastineet hyväksyttiin sekä 3. vaihemaakuntakaava päätettiin esittää maakuntavaltuuston hyväksyttäväksi maakuntahallituksessa 21.5.2018 (§ 105). Vastineet toimitettiin tiedoksi muistuttajille. Saaduista lausunnoista ja muistutuksista tehty yhteenveto vastineineen on nettisivuilla.
- Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaava hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 11.6.2018 (§ 5). Tarkastettu pöytäkirja julkaistiin 21.6.2018, ja sähköpostitiedote aineistolinkkeineen toimitettiin kirjaamoihin ja muille asianosaisille 25.6.2018. Valitukset saapuivat Pohjois-Pohjanmaan liiton kirjaamoon 14.8.2018.

Muu kaavaprosessin aikainen vuorovaikutus

Yllä kuvatun lakisääteisen vuorovaikutuksen lisäksi maakuntahallituksen nimeämä, kuntien kaavoituksesta vastaavista asiantuntijoista koostuva, Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavoituksen neuvottelukunta on käsitellyt kolmatta vaihemaakuntakaavaa kaikkiaan seitsemän kertaa vuosina 2016-2018.

Lisäksi 3. vaihemaakuntakaavan valmistelun aikana on pidetty lukuisia työneuvotteluita kaavan osallisten kanssa.

VALITUSKOHTAISET VAATIMUKSET JA LIITON LAUSUNTO

Yleistä valitusten sisällöstä sekä lausunnon lähtökohdista ja rakenteesta

Pohjois-Pohjanmaan liiton kirjaamoon lausuntoa varten toimitetut valitukset on koottu yhteen mahdollisimman alkuperäisessä muodossa valituskoosteeseen, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä. Yksityishenkilöiden henkilötietoja (nimi-, osoite- ja yhteystiedot) sekä heidän omistamiensa tilojen kiinteistötietoja on poistettu henkilötietolain nojalla. Valituksista on myös tarpeettoman toiston välttämiseksi poistettu yleiset viittaukset käsiteltävään asiaan. Valituskoosteen saatesanoissa on lueteltu valitusten kohteet sekä kerrottu Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavatilanne suhteessa valitusten käsittelyprosessiin.

Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen valitusaikana tehtyjen valitusten rakenne on keskenään hyvin erilainen. Tässä lausunnossa (maakuntahallituksen käsittelyn LIITE 1) kaikkia valituksia on lähestytty yhdenmukaisesti: Valituksista on poimittu olennaiset vaatimukset sekä niissä esitetyt perustelut ja oikeudelliset perusteet.

Lausunnossa esiintyvä valitusten numerointi on yhtenevä Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden lausuntopyynnön viitenumeroinnin kanssa. **Lausunnossa käytetyn valituskohtaisen käsittelyn rakenne on esitetty alla.**

VAATIMUKSET (VALITUSKOHTAISESTI SEURAAVISSA LUVUISSA)

Tähän osioon on koottu valituksessa esitetyt vaatimukset mahdollisimman samassa muodossa kuin ne on valituksessa esitetty. Suorat lainaukset on esitetty *kursiivilla*.

PERUSTELUT / PERUSTEET (VALITUSKOHTAISESTI SEURAAVISSA LUVUISSA)

Tähän osioon on koottu valituksessa esitetyt perustelut ja oikeudelliset perusteet mahdollisimman samassa muodossa kuin ne on valituksessa esitetty. Suorat lainaukset on esitetty *kursiivilla*. Tämän osion lopussa on kerrottu millä sivuilla asia on esitetty alkuperäisessä valituksessa (”*Perustelut on eritelty valituksen sivuilla x-y*”). Valitus löytyy kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO (VALITUSKOHTAISESTI SEURAAVISSA LUVUISSA) - YLEISTÄ LAUSUNNON SISÄLLÖSTÄ JA LAKITAUSTASTA

Tässä osiossa Pohjois-Pohjanmaan liitto lausuu kantansa esitettyihin vaatimuksiin ja niiden perusteisiin. **Lausunto keskittyy kaavan ja sen hyväksyntäpäätöksen lainmukaisuutta koskeviin valitusperusteisiin.**

Maakunnan suunnittelusta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 4 luvussa (MRL 25 § - 34 §). **Maakuntakaavan hyväksyy maakunnan ylin päättävä toimielin eli maakuntavaltuusto** (MRL 31 §). **Pohjois-Pohjanmaan liiton hallintosäännön 123 §:n mukaan maakuntakaavoitusta ohjaa maakuntahallitus**, joka päättää kaavan vireillepanosta sekä laadinnan yhteydessä saatuihin lausuntoihin, mielipiteisiin ja muistutuksiin annettavista vastineista.

Maakuntakaavatasolla on kyse pitkän tähtäimen suunnittelusta, jota on joka tapauksessa täsmennettävä yksityiskohtaisessa suunnittelussa tehtävillä selvityksillä (MRL 9 §). **Maakuntakaavaan kuuluvat kaavakartta, merkinnät ja määräykset**. Kaavaan liittyy selostus, jossa esitetään kaavan tavoitteiden, eri vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten sekä ratkaisujen perusteiden arvioimiseksi tarpeelliset tiedot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. (MRL 29 §, MRA 9 § ja 10 §). **Kaavaselostus tai sen** liitteet (maakuntakaavan vaikutusten arviointi ja liitekartat) **eivät ole kaavan osia eikä niillä ole itsenäisiä oikeusvaikutuksia**. Kaavaselostuksen mahdollisilla puutteilla ei siten ole merkitystä kaavan laillisuutta arvioitaessa.

Kaavoitusmenettelystä ja vuorovaikutuksesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 8 luvussa (MRL 62 § - 67 §). **Sääntely on lähtökohtaisesti tyhjentävää, ja kaavamenettely palvelee samalla asianosaisten kuulemisen tarpeita, jolloin hallintolaki ei tule täydentävästi sovellettavaksi.** Tällä sääntelyllä ei kuitenkaan rajoiteta maakuntavaltuuston toimivaltaa päättää kaavan sisällöstä lain rajoissa eikä sidota hyväksyttävän kaavan sisältöä osallistumisen ja kuulemisen yhteydessä esitettyihin mielipiteisiin ja kannanottoihin. Laissa ei ole tarkempia säännöksiä siitä millä tavoin kuulemispalautteeseen annettava vastine tulee laatia. Kaavoitusmenettely ei ole lainvastainen, eikä oikeudenkäynnin prosessinedellytys täyty yksinomaan sillä perusteella, että osallinen on kokenut saaneensa epätasa-arvoista kohtelua. Maakuntavaltuuston hyväksymää lainmukaista kaavaa ei voida kumota sillä perusteella, että valittajien käsityksen mukaan alueelle olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa laatia toisenlainen kaava, sillä **kunnallisvalitusta ei voi tehdä ns. tarkoituksenmukaisuusperusteella** (kuntalaki 135). Maankäyttö- ja rakennuslain 5 § on tavoitesäännös, johon ei voi menestyksellisesti vedota kaavapäätöksen kumoamiseksi.

1. Tuulipuisto Isoneva II Oy Siikajoen Revonlahti uusi (tv-1 379)

VAATIMUKSET

Tuulipuisto Isoneva II Oy pyytää kunnioittaen, että Pohjois-Suomen hallinto-oikeus kumoaa ja poistaa maakuntavaltuuston päätöksen 3. vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä siltä osin, kun se koskee tv-1 379 aluetta Isoneva II -hankealueen osalta ja palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi.

Päätös tulee lainvastaisena kumota.

PERUSTELUT / PERUSTEET

1. *Johdanto*
2. *Vaihemaakuntakaava ei edistä valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista*
3. *Vaihemaakuntakaava on ristiriidassa lain sisältövaatimusten kanssa*
4. *Maakuntakaavan suunnittelu ja selvitykset eivät täytä lain vaatimuksia*
5. *Varovaisuusperiaatteella ei voida oikeuttaa suunnittelun ja selvitysten puutteellisuutta (MRL 9 §)*
6. *Yhdenvertainen kohtelu (Perustuslaki 6 §)*

(Perustelut on eritelty alkuperäisen valituksen sivuilla 2-13.)

Valitus löytyy kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä. Valituskoosteesta on poistettu henkilötietolain nojalla yksityishenkilöiden tunnistetietoja.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO

Valituksessa on kysymys siitä, että 3. vaihemaakuntakaavassa ei ole osoitettu tiettyä aluetta (Isoneva II -hankealue, jäljempänä hankealue) tuulivoimaloiden alueena (tv-1). Valitusperusteena on kaavan maankäyttö- ja rakennuslain sekä perustuslain vastaisuus (MRL 9 §, 24 §, 28 §, PL 6 §).

<u>Hankealueen ja sen lähiympäristön käsittely 1. ja 3. vaihemaakuntakaavassa</u>

Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa osoitettiin Siikajoelle puheena olevan hankealueen välittömään läheisyyteen kaksi laajaa tuulivoimaloiden aluetta (tv-1 317 ja tv-1 319). Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa arvioitiin tarvetta ja edellytyksiä ko. alueiden rajausten tarkistamiselle muun muassa alueille ja niiden lähiympäristöön suunniteltujen useiden tuulivoimahankkeiden vuoksi. Vaihemaakuntakaavassa päädyttiin selvitysten ja vuorovaikutteisen suunnittelun pohjalta seuraavaan ratkaisuun:

(1) Vaihemaakuntakaavassa kumotaan aiemmin osoitettu tuulivoimaloiden alue tv-1 319 ja korvataan se uudella alueella tv-1 379. Uusi rajaus (tv-1 379) on aiempaa pienempi ja ottaa huomioon muun muassa puolustusvoimien toimintaan liittyvät tarpeet sekä lieventää ihmisten elinympäristöön ja maisemaan kohdistuvia vaikutuksia verrattuna 1. vaihemaakuntakaavan mukaiseen aluerajaukseen.

(2) Vaihemaakuntakaavassa osoitettava tuulivoima-alue (Revonlahti uusi, tv-1 379) rajataan siten, että sen ja aiemmassa 1. vaihemaakuntakaavassa osoitetun Isonevan tuulivoima-alueen (tv-1 317) väliin jää noin 500-2000 m leveä alue. Ratkaisun tavoitteena on turvata linnuston väistämismahdollisuuksia rannikon päämuuttoreitillä muodostamalla ”lentokäytävä” kahden maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen väliin.

Valituksessa esille tuotu hankealue sijoittuu edellä mainittujen tuulivoimaloiden alueiden tv-1 317 ja tv-1 379 väliselle alueelle ja siten maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoima-alueiden ulkopuolelle. Vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa (MRA 13 § mukainen kuuleminen) esitettiin hankealueen sisällyttämistä tuulivoimaloiden alueen tv-1 379 rajaukseen. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus piti muutosta kuitenkin muuttolinnuston kannalta kriittisenä vaihemaakuntakaavan ehdotuksesta antamassaan lausunnossa ja esitti kaavaratkaisun muuttamista tältä osin.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on tehnyt asiassa käytettävissä olleiden selvitysten sekä osallisten näkemysten pohjalta kokonaisarvioinnin ja päätynyt siihen, ettei aluetta ole perusteltua osoittaa maakuntakaavassa.

Maakuntakaavan sisältövaatimusten huomioon ottaminen (MRL 28 §)

Maakuntakaavan sisältövaatimuksista säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä. Lainkohdan mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT). Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, alueiden käytön ekologiseen kestävyyteen, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Kaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Vaihemaakuntakaavan valmistelussa on sovellettu valtioneuvoston vuonna 2008 antamaa päätöstä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (voimaan 1.3.2009). Tavoitteissa todetaan tuulivoimarakentamisesta, että: 1) maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet ja että 2) tuulivoimalat on sijoitettava ensisijaisesti keskitetysti useamman voimalan yksiköihin.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tavoitteena on ollut edistää tuulivoimarakentamista luomalla edellytyksiä keskitettyjen, seudullisesti merkittävien kokonaisuuksien toteuttamiselle maakunnan eri osiin. Lisäksi tavoitteena on ollut varmistaa laaja-alaisen tuulivoimarakentamisen ympäristöllinen ja sosiaalinen kestävyys. Tuulivoimarakentamisen kokonaisuutta on ohjattu sovittamalla yhteen tuulivoimarakentaminen, muu alueidenkäyttö (mm. asutus) sekä maisema- ja luontoarvot.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa on otettu huomioon tuulivoimarakentamista koskevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja edistetty niiden toteuttamista. Vaihemaakuntakaavassa on osoitettu merkittävä määrä keskitettyyn tuulivoimarakentamiseen parhaiten soveltuvia alueita. Osoitetut tuulivoima-alueet soveltuvat 10 voimalaa ja sitä suurempien tuulivoimahankkeiden toteuttamiseen.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että maakuntakaavan valmistelu perustuu maankäyttö- ja rakennuslain maakuntakaavaa koskevien sisältövaatimusten huolelliseen arviointiin ja punnintaan. Maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista aluerakennetta on edistetty osoittamalla tuulivoimarakentamiseen soveltuvia alueita. Tuulivoima-alueita osoitettaessa on toisaalta kiinnitetty huomiota myös alueidenkäytön ekologiseen kestävyyteen sekä ympäristöarvojen vaalimiseen. Ympäristöllisen kestävyyden huomioon ottaminen on muodostanut reunaehtoja tuulivoima-alueiden osoittamiselle.

Vaikutusten arviointi, selvitysten ja mielipiteiden huomioon ottaminen (MRL 9, MRA 1 §, MRL 8 Luku / 62 § - 67 §)

Maakuntakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset ympäristö ja muut vaikutukset. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Maakuntakaavan tuulivoima-aluevaraus on luonteeltaan alueen erityisominaisuutta ilmaiseva osa-aluemerkintä, jolla osoitetaan mahdollisuudet laajempien eli seudullisesti merkittävien tuulivoima-alueiden suunnitteluun. Maakuntakaava ei velvoita eikä myöskään yksinään vielä oikeuta tuulivoimaloiden rakentamiseen maakuntakaavassa osoitetulle alueelle. Tuulivoima-alueen toteutuminen edellyttää vielä kuntatason kaavoitusta ja lupamenettelyä, missä yhteydessä toteutuvan hankkeen vaikutukset tulevat tarkemmin selvitetyiksi.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaselvitys koostuu seitsemästä eri osatyöstä ja yhteisvaikutusselvityksestä. Lisäksi kaavaa laadittaessa on ollut käytettävissä muuta selvitysaineistoa, muun muassa tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiä. Laadittuja selvityksiä ja kaavaratkaisun perusteluita on kuvattu

kaavaselostuksen sivuilla 34-38 sekä luvussa 4. *Vaihemaakuntakaavan vaikutukset.* Kaikki selvitysaineisto löytyy, salaiseksi viranomaisaineistoksi luokiteltavia petolintuaineistoja lukuun ottamatta, maakunnan liiton julkisilta verkkosivuilta aluesuunnittelun alta kohdasta maakuntakaavoitus (***https://www.pohjois-pohjanmaa.fi /aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus/3_vaihemaakuntakaava_hyvaksytty***). Yksittäisten tuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi esitetään asiakirjassa *Kohdekuvaukset, vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet (maaliskuu 2018).*

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että 3. vaihemaakuntakaavan valmistelu perustuu laajaan selvitystyöhön ja vaikutusten arviointiin. Selvitykset ovat antaneet kaavan tehtävä ja tarkoitus huomioon ottaen riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset. Kaava perustuu siten maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että kaavaratkaisu ei perustu linnustoselvitysten virheelliseen tulkintaan. Pohjois-Pohjanmaalla tehdyt rakennettujen tuulivoimapuistojen linnustoselvitykset ovat osoittaneet, että ”linnut pyrkivät ensisijaisesti kiertämään tuulivoimapuistoja myös valtakunnallisesti tärkeillä päämuuttoreiteillä. Laajempien ja lintujen päämuuttosuuntiin nähden poikittain sijoittuvien tuulivoimapuistojen kohdalla lintujen lienee pakko lentää tuulivoimapuistojen läpi, koska niiden kiertäminen voi olla hyvin vaikeaa” (FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. 2018. Kalajoki-Pyhäjoki tuulivoimapuistot. Linnustovaikutusten seuranta 2017. 25.1.2018). Päämuuttoreiteille sijoittuvalla tuulivoimarakentamisella on siten vaikutuksia lintujen muuttokäyttäytymiseen, mikä on perusteltua ottaa maakuntakaavoituksessa huomioon. Seurantaselvitysten perusteella maakuntakaavatasoisessa suunnittelussa on perusteltua jättää, vähäisestä todetusta törmäyskuolleisuudesta huolimatta, tuulivoima-alueiden väliin käytäviä, joita muuttolinnut voivat käyttää voimala-alueiden väistämiseen.

Kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa (MRL 6 §). Kaavoitusmenettely tulee järjestää ja suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehdoista kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään (osallinen), on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta (MRL 62 §).

Maakuntakaavan valmistelu on järjestetty niin, että eri tahoilla on ollut mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua mielipiteensä asiasta. Hankealueen osalta on esitetty eriäviä näkemyksiä aiheutuvista vaikutuksista. Valittajan mielestä alue on tuulivoimarakentamiseen soveltuva ja tulee osoittaa maakuntakaavassa. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen mielestä alue on muuttolinnuston kannalta kriittinen ja sitä ei tule osoittaa maakuntakaavassa. Pohjois-Pohjanmaan liitto on edellä esitetyn mukaisesti tehnyt asiassa käytettävissä olleiden selvitysten sekä osallisten näkemysten pohjalta kokonaisarvioinnin ja päätynyt siihen, ettei aluetta ole perusteltua osoittaa maakuntakaavassa.

<u>Tuulivoimarakentamisen ja linnustoarvojen yhteensovittamisesta</u>

Pohjois-Pohjanmaan rannikkoalue on muuttavien lintujen laji- ja yksilömäärillä mitattuna yksi Suomen tärkeimmistä lintujen muuttoreiteistä. Linnuston päämuuttoreitit kattavat valtaosan Pohjois-Pohjanmaan rannikko- ja merialueesta. Samalle aluekokonaisuudelle sijoittuu myös maakunnallisesti ja valtakunnallisesti erittäin merkittävä tuulivoimapotentiaali. Rannikkoalueen teknistaloudellinen soveltuvuus tuulivoimarakentamiseen sekä toisaalta alueen merkitys muuttavan linnuston kannalta puoltavat huolellista tuulivoimarakentamisen ja linnustoarvojen yhteensovittamista ko. alueella.

Ympäristöministeriö on vuonna 2016 antanut ohjeen tuulivoimarakentamisen suunnittelusta. Ohjeen mukaan linnuston kannalta tärkeitä alueita ovat muun muassa lintujen päämuuttoreitit sekä päämuuttoreittien keskittymä- eli pullonkaula-alueet. Ohjeen mukaan tuulivoimaloita ei tule lähtökohtaisesti sijoittaa linnuston kannalta tärkeille alueille tai niiden välittömään läheisyyteen. Tapauskohtaisesti voidaan kuitenkin harkita tuulivoimarakentamista näille alueille, mikäli tuulivoimarakentaminen ei heikennä näiden alueiden linnustoarvoja. Harkinnan tulee perustua riittäviin selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin. Arvioinnissa on huomioitava myös useiden tuulivoima-alueiden yhteisvaikutukset esimerkiksi alueella pesiville ja sen kautta muuttaville linnuille.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa varten laadittiin linnustoselvitys, jossa arvioitiin kaikkien Pohjois-Pohjanmaalle suunniteltujen tuulivoima-alueiden yhteisvaikutukset muuttolinnustoon. Selvityksen painopiste oli törmäyskuolleisuuden ja siitä johtuvien populaatiovaikutusten arvioinnissa. Kriittisimmiksi arvioitujen lajien osalta arviointi tehtiin ylimaakunnallisena, jolloin huomioon otettiin myös Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan sekä Lapin maakuntakaavojen tuulivoima-alueet. Maakuntakaavan valmistelussa oli käytettävissä myös tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiä sekä jo rakennettujen tuulivoima-alueiden linnustoseurantojen tuloksia.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on tehnyt laajan selvitysaineiston ja vuorovaikutusprosessin aikana saadun palautteen pohjalta seuraavat johtopäätökset: 1) Laaditun muuttolinnustoa ja tuulivoimarakentamista koskevan yhteisvaikutusselvityksen, yksittäisten hankkeiden YVA-selvitysten ja jo rakennettujen tuulivoimapuistojen linnustoseurantojen perusteella rannikolle päämuuttoreittien alueelle voidaan sijoittaa tuulivoimarakentamista ilman että linnustoarvot vaarantuvat, 2) tuulivoimarakentamisen kokonaismäärää ko. vyöhykkeellä ei kuitenkaan ole perusteltua tässä vaiheessa lisätä ja 3) on tärkeää turvata riittävän leveät, esteettömät linnuston muuttokäytävät tai väistämismahdollisuudet rannikolle sijoittuvien voimalakokonaisuuksien välille.

Lintujen päämuuttoreitit on esitetty Birdlife:n (BirdLife Suomi ry. Lintujen päämuuttoreitit Suomessa. 14.5.2014) aineistossa, maakuntakaavaa varten laaditussa linnustoselvityksessä (Tuulivoimarakentamisen vaikutukset muuttolinnustoon Pohjois-Pohjanmaalla. Selvitys Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa varten. 2016. Pohjois-Pohjanmaan liitto / Sito Oy) ja 3. vaihemaakuntakaavan selostuksessa (s. 137, 139). Koska kaikkien lajien muuttoreitit kattavat hyvin laajan alueen, määriteltiin 3. vaihemaakuntakaavassa erikseen lintumuuton painopistealue (ns. Perämeren rannikkoalue, kaavaselostus s. 36, 40, 138, 139-140). Muuton painopisteen alueen määrittely perustui maakuntakaavaa varten laadittuun linnustoselvitykseen sekä viranomaisnäkemykseen (Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus).

Toisin kuin valituksessa esitetään, hankealue sijoittuu valtakunnallisesti määritellyille linnuston päämuuttoreittien alueelle (Birdlife 2014). Alueen kautta kulkee piekanan kevätmuuttoreitti, laulujoutsenen syysmuuttoreitti sekä kurjen syys- ja kevätmuuttoreitit. Myös metsähanhen kevätmuuttoreitti sijoittuu osittain hankealueelle. Hankealue sijoittuu Sito Oy:n selvityksessä arvioidulle merikotkan kevätmuuton tiivistymäalueelle (Tuulivoimarakentamisen vaikutukset muuttolinnustoon Pohjois-Pohjanmaalla. Selvitys Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa varten. 2016. Pohjois-Pohjanmaan liitto / Sito Oy, s. 38). Hankealue sijoittuu myös Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa määritellylle lintumuuton painopistealueelle.

<u>Yhdenvertaisuusperiaate</u>

Edellä on esitetty, että 3. vaihemaakuntakaavassa pyritään turvaamaan linnuston väistämismahdollisuuksia rannikon päämuuttoreitillä. Hankealue sijoittuu tärkeälle muuttoreitille ja muodostaa muuttoesteen yhdessä lähiympäristön muiden tuulivoima-alueiden kanssa. **Maakuntakaavatasoisessa suunnittelussa on perusteltua turvata mahdollisimman selkeät ja esteettömät väistämismahdollisuudet jättämällä tuulivoimaloista vapaita alueita voimalakokonaisuuksien väliin.** Siikajoen laajaa Isoneva I (tv-1 317) – Revonlahti uusi (tv-1 379) -kokonaisuutta ei ole tässä suhteessa perusteltua käsitellä eri kriteereillä kuin vastaavia muita alueita.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että vaihemaakuntakaava ei ole ristiriidassa perustuslain ja hallintolain yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa. Kaavaratkaisut perustuvat maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen suunnitteluun ja ne on perusteltu asianmukaisesti. Viranomaisen toiminta on ollut puolueetonta ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Maakuntavaltuuston hyväksymää lainmukaista kaavaa ei voida kumota sillä perusteella, että valittajien käsityksen mukaan alueelle olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa laatia toisenlainen kaava. Valtuuston päätös ei ole valituksissa mainituilla perusteilla lainvastainen.

2. Yksityishenkilö 1
Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367)

VAATIMUKSET

Vaadin, että Pohjois-Pohjanmaan vaihemaakuntakaava 3:ssa Kuusamon kaupungin alueelle osoitettu Maaningan tuulivoimaloiden aluetta (tv-1 367) koskeva maakuntavaltuuston 11.6.2018 tekemä päätös hylätään.

PERUSTELUT / PERUSTEET

Hylkäämisperusteina ovat Maaningan tuulivoimaloiden alueen (tv-1 367) mittavat ympäristövaikutukset Riisitunturin kansallispuiston alueelle ja maakuntakaavatasolle riittämättömät selvitykset koskien vaikutusten arviointia (MRL 9 §ja 28 §, MRA 1§ ja 10 §).

Lisäksi totean, että maakuntahallituksen hyväksymä vastine ehdotusvaiheen muistutukseen on ylimalkainen ja osaan muistutuksessa esitettyihin kysymyksiin ja perusteluihin on vastineessa jätetty vastaamatta.

Tämän valituksen perusteluna päätöksen hylkäämiselle ovat alueen merkittävät kielteiset vaikutukset eri vuoden ja -vuorokaudenaikoina Riisitunturin kansallispuistoon. Lapin maakunnassa sijaitseva Riisitunturin alue kuuluu Suomen kansallispuistoverkostoon. Riisitunturi on helposti saavutettava tunturi ja kansallispuiston alueelta avautuvat luonnontilaisenkaltaiset näkymät erityisesti suunnitellulle Maaningan tuulivoimaloiden alueen suuntaan.

(Perustelut on eritelty alkuperäisen valituksen sivuilla 1-10.)

Valitus löytyy kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä. Valituskoosteesta on poistettu henkilötietolain nojalla yksityishenkilöiden tunnistetietoja.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO

<u>Vaikutusten arviointi, selvitysten ja mielipiteiden huomioon ottaminen (MRL 9, MRA 1 §, MRL 8 Luku / 62 § - 67 §)</u>

Maakuntakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset ympäristö ja muut vaikutukset. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Maakuntakaavan tuulivoima-aluevaraus on luonteeltaan alueen erityisominaisuutta ilmaiseva osa-aluemerkintä, jolla osoitetaan mahdollisuudet laajempien eli seudullisesti merkittävien tuulivoima-alueiden suunnitteluun. Maakuntakaava ei velvoita eikä myöskään yksinään vielä oikeuta tuulivoimaloiden rakentamiseen maakuntakaavassa osoitetulle alueelle. Tuulivoima-alueen toteutuminen edellyttää vielä kuntatason kaavoitusta ja lupamenettelyä, missä yhteydessä toteutuvan hankkeen vaikutukset tulevat tarkemmin selvitetyiksi.

Maaningan tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia Riisitunturin kansallispuistoon on arvioitu vaihemaakuntakaavan valmistelussa sekä tuulivoima-aluetta koskeneessa YVA-menettelyssä.
Selvitysten mukaan merkittävimmät Riisitunturin alueelle kohdistuvat vaikutukset ovat maisemallisia.
Maakuntakaavaa varten laaditun maisemaselvityksen (Tuulivoimarakentamisen vaikutukset maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön Pohjois-Pohjanmaalla, lokakuu 2017) mukaan:

- Riisitunturin kansallispuiston herkkyys tuulivoimarakentamisen aiheuttamille muutoksille maisemakuvassa arvioidaan suureksi.
- Kansallispuistoon liittyvien maisemallisten arvojen voidaan arvioida heikentyvän maisemakuvassa tapahtuvan muutoksen seurauksena, mikäli Maaningan tuulivoima-alue toteutuu.
- Alueen toteuttamisen aiheuttaman haitallisen maisemavaikutuksen (maisema-arvojen heikentymisen) suuruus arvioidaan kohtalaiseksi.

- Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön arvioidaan merkitykseltään kohtalaisiksi-suuriksi.

Maakuntakaavan valmistelussa on tunnistettu Riisitunturin alueen merkitys ja maisemaan kohdistuvat odotusarvot. Vaikutuksen merkittävyyttä on arvioitu monipuolisen kriteeristön kautta. Yhtenä johtopäätöksenä on, että kansallispuistoon liittyvät maisema-arvot voivat jossain määrin (kohtalaisesti) heikentyä.

Maakuntakaavan laadinta on vuorovaikutteinen prosessi. Erityisesti maisemallisten vaikutusten objektiivinen arviointi on vaikeaa, jolloin myös osallisten näkemyksille on annettava merkitystä. Seuraavassa on esitetty yhteenveto saadusta palautteesta maisemavaikutusten osalta:

-Ympäristöviranomaisilla ei ole ollut huomautettavaa kaavaratkaisusta Maaningan tuulivoima-alueen osalta.
-Museovirasto on lausunnossaan todennut, että Kuusamon Maaningan tuulivoimapuistosta Posion Riisitunturin kansallispuistoon aiheutuvia kielteisiä maisemallisia vaikutuksia on voimala-aluetta pienentämällä saatu vähennettyä. Museovirasto puoltaa kaavan hyväksymistä. Pohjois-Pohjanmaan museo on kiinnittänyt huomiota Maaningan tuulivoima-alueen maisemallisiin vaikutuksiin.
- Metsähallitus on alustavasta kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossa todennut seuraavaa: ”Metsähallitus toteaa maisemaselvityksestä, että sen johtopäätökset hankkeen maisemavaikutuksista ovat oikeansuuntaisia. Metsähallitus yhtyy arvioon, että hanke ei aiheuta sellaisia merkittäviä maisemavaikutuksia, että ne estäisivät hankkeen toteuttamisen.”
- Kuusamon kaupunki on vaatinut Maaningan tuulivoima-alueen osoittamista maakuntakaavassa ja todennut, että laadukkaalla suunnittelulla voidaan varmistaa, etteivät maisemavaikutukset muodostu kohtuuttomiksi.
-Lapin liitto ja Posion kunta ovat kaavaprosessin aiemmissa vaiheissa kiinnittäneet huomiota muun muassa Riisitunturin kansallispuiston läheisyyteen. Kitkan Viisaat ry:n mukaan Maaningan aluetta koskevat selvitykset eivät ole riittäviä. Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri on kritisoinut alueen osoittamista muun muassa aiheutuvien maisemavaikutusten vuoksi.
-Yksityisiltä ihmisiltä on saatu kaavaprosessin aikana joitakin kriittisiä kannanottoja.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaselvitys koostuu seitsemästä eri osatyöstä ja yhteisvaikutusselvityksestä. Lisäksi kaavaa laadittaessa on ollut käytettävissä muuta selvitysaineistoa, muun muassa tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiä. Laadittuja selvityksiä ja kaavaratkaisun perusteluita on kuvattu kaavaselostuksen sivuilla 34-38 sekä luvussa 4. *Vaihemaakuntakaavan vaikutukset.* Kaikki selvitysaineisto löytyy, salaiseksi viranomaisaineistoksi luokiteltavia petolintuaineistoja lukuun ottamatta, maakunnan liiton julkisilta verkkosivuilta aluesuunnittelun alta kohdasta maakuntakaavoitus (***https://www.pohjois-pohjanmaa.fi /aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus/3_vaihemaakuntakaava_hyvaksytty***). Yksittäisten tuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi esitetään asiakirjassa *Kohdekuvaukset, vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet (maaliskuu 2018).*

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että 3. vaihemaakuntakaavan valmistelu perustuu laajaan selvitystyöhön ja vaikutusten arviointiin. Selvitykset ovat antaneet kaavan tehtävä ja tarkoitus huomioon ottaen riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset. Kaava perustuu siten maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Edellä esitetystä käy ilmi, että Maaningan tuulivoima-alueen toteuttamisen maisemallisista vaikutuksista on esitetty erilaisia arvioita ja näkemyksiä maakuntakaavaprosessin kuluessa. Kokonaisuutena arvioiden Pohjois-Pohjanmaan liitto on tulkinnut laadittuja selvityksiä ja saatua palautetta siten, että Maaningan alueen osoittaminen maakuntakaavassa on perusteltua.

Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367) on tarkentunut vuorovaikutteiden kaavoitusprosessin kuluessa selvitysalueesta seudullisesti merkittäväksi tuulivoimaloiden alueeksi maakuntakaavan tehtävän ja tarkoituksen mukaisesti. Maaningan tuulivoima-alueen osoittaminen maakuntakaavassa perustuu maakuntakaavaa varten laadittuihin selvityksiin, maakuntakaavaprosessin aikana saadun palautteen kokonaisarviointiin sekä aluetta koskeneen YVA-menettelyn tuloksiin. Tarkempi kuvaus Kuusamon Maaningan alueesta löytyy selvityksestä ”*Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet. Kohdekuvaukset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, maaliskuu 2018*” sivuilta 30-36.

Kaavoitusmenettelystä ja vuorovaikutuksesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 8 luvussa (MRL 62 § - 67 §). **Sääntely on lähtökohtaisesti tyhjentävää, ja kaavamenettely palvelee samalla asianosaisten kuulemisen tarpeita, jolloin hallintolaki ei tule täydentävästi sovellettavaksi.** Tällä sääntelyllä ei kuitenkaan rajoiteta maakuntavaltuuston toimivaltaa päättää kaavan sisällöstä lain rajoissa eikä sidota hyväksyttävän kaavan sisältöä osallistumisen ja kuulemisen yhteydessä esitettyihin mielipiteisiin ja kannanottoihin.

Laissa ei ole tarkempia säännöksiä siitä millä tavoin kuulemispalautteeseen annettava vastine tulee laatia. Sillä, että annettuja muistutuksia on vastineraporttia varten tiivistetty tai että vastineessa ei ole vastattu kaikkiin palautteessa tai vastineissa esiin tuotuihin seikkoihin ei ole merkitystä vuorovaikutusmahdollisuuksien toteutumiseen. Kaavoitusmenettely ei ole lainvastainen, eikä oikeudenkäynnin prosessinedellytys täyty yksinomaan sillä perusteella, että osallinen on kokenut saaneensa epätasa-arvoista kohtelua. Maakuntavaltuuston hyväksymää lainmukaista kaavaa ei voida kumota sillä perusteella, että valittajien käsityksen mukaan alueelle olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa laatia toisenlainen kaava, sillä **kunnallisvalitusta ei voi tehdä ns. tarkoituksenmukaisuusperusteella** (kuntalaki 135). Maankäyttö- ja rakennuslain 5 § on tavoitesäännös, johon ei voi menestyksellisesti vedota kaavapäätöksen kumoamiseksi. Hallinto-oikeus voi tutkia valituksesta ainoastaan kaavan lainmukaisuutta koskevat valitusperusteet.

3. Yksityishenkilö 2
Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue tv-1 367

VALITUKSEN KOHDE

Olen esittänyt kuulemisvaiheessa vastustavan kantani Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan ehdotuksesta Pohjois-Pohjanmaan liitolle/Maakuntahallitukselle (liite). Tarkempia perusteluja olen esittänyt ko. liitteessä sekä aiemmissa kuulemisissa.

Tarkennan vastinettani kaavaselostuksen hyväksymisraportin perusteella. Mainitsemani tv-1 alue on tuulivoimarakentamiseen sopiva alue eikä selvitysalue, kuten aiemmin kirjoitin. Asiaa tämä ei kuitenkaan muuksi muuta; tuulivoiman kaavoituksen osalta luonnosvaiheessa selvitysalue/tuulivoimatuotannon alue on muutettu tuulivoima alueeksi (tv-1).

PERUSTELUT / PERUSTEET

Ympäristövaikutusten todelliset selvittelyt ovat olemattomia ja kaavoituksessa on tehty hallinnollinen menettelytapavirhe. Kaavoitusprosessi on tehty virheellisesti, koska suunnittelualue on muutettu tuulivoima-alueeksi kesken selvittelyn eikä todellisia ympäristöselvityksiä ole tehty.

VAATIMUKSET

Yhteenvetona totean, että Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1) on poistettava maakuntakaavasta.

(Perustelut on eritelty alkuperäisen valituksen sivulla 1.)

Valitus löytyy kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä. Valituskoosteesta on poistettu henkilötietolain nojalla yksityishenkilöiden tunnistetietoja.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO

Vaikutusten arviointi, selvitysten ja mielipiteiden huomioon ottaminen (MRL 9, MRA 1 §, MRL 8 Luku / 62 § - 67 §)

Maakuntakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset ympäristö ja muut vaikutukset. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Maakuntakaavan tuulivoima-aluevaraus on luonteeltaan alueen erityisominaisuutta ilmaiseva osa-aluemerkintä, jolla osoitetaan mahdollisuudet laajempien eli seudullisesti merkittävien tuulivoima-alueiden suunnitteluun. Maakuntakaava ei velvoita eikä myöskään yksinään vielä oikeuta tuulivoimaloiden rakentamiseen maakuntakaavassa osoitetulle alueelle. Tuulivoima-alueen toteutuminen edellyttää vielä kuntatason kaavoitusta ja lupamenettelyä, missä yhteydessä toteutuvan hankkeen vaikutukset tulevat tarkemmin selvitetyiksi.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaselvitys koostuu seitsemästä eri osatyöstä ja yhteisvaikutusselvityksestä. Lisäksi kaavaa laadittaessa on ollut käytettävissä muuta selvitysaineistoa, muun muassa tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiä. Laadittuja selvityksiä ja kaavaratkaisun perusteluita on kuvattu kaavaselostuksen sivuilla 34-38 sekä luvussa 4. *Vaihemaakuntakaavan vaikutukset.* Kaikki selvitysaineisto löytyy, salaiseksi viranomaisaineistoksi luokiteltavia petolintuaineistoja lukuun ottamatta, maakunnan liiton julkisilta verkkosivuilta aluesuunnittelun alta kohdasta maakuntakaavoitus (***https://www.pohjois-pohjanmaa.fi /aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus/3_vaihemaakuntakaava_hyvaksytty***). Yksittäisten tuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi esitetään asiakirjassa *Kohdekuvaukset, vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet (maaliskuu 2018).*

Maaningan tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia Riisitunturin kansallispuistoon on arvioitu vaihemaakuntakaavan valmistelussa sekä tuulivoima-aluetta koskeneessa YVA-menettelyssä.
Selvitysten mukaan merkittävimmät Riisitunturin alueelle kohdistuvat vaikutukset ovat maisemallisia.
Maakuntakaavaa varten laaditun maisemaselvityksen (Tuulivoimarakentamisen vaikutukset maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön Pohjois-Pohjanmaalla, lokakuu 2017) mukaan:

- Riisitunturin kansallispuiston herkkyys tuulivoimarakentamisen aiheuttamille muutoksille maisemakuvassa arvioidaan suureksi.
- Kansallispuistoon liittyvien maisemallisten arvojen voidaan arvioida heikentyvän maisemakuvassa tapahtuvan muutoksen seurauksena, mikäli Maaningan tuulivoima-alue toteutuu.
- Alueen toteuttamisen aiheuttaman haitallisen maisemavaikutuksen (maisema-arvojen heikentymisen) suuruus arvioidaan kohtalaiseksi.
- Tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutukset maisemaan ja kulttuuriympäristöön arvioidaan merkitykseltään kohtalaisiksi-suuriksi.

Maakuntakaavan valmistelussa on tunnistettu Riisitunturin alueen merkitys ja maisemaan kohdistuvat odotusarvot. Vaikutuksen merkittävyyttä on arvioitu monipuolisen kriteeristön kautta. Yhtenä johtopäätöksenä on, että kansallispuistoon liittyvät maisema-arvot voivat jossain määrin (kohtalaisesti) heikentyä.

Maakuntakaavan laadinta on vuorovaikutteinen prosessi. Erityisesti maisemallisten vaikutusten objektiivinen arviointi on vaikeaa, jolloin myös osallisten näkemyksille on annettava merkitystä. Seuraavassa on esitetty yhteenveto saadusta palautteesta maisemavaikutusten osalta:
-Ympäristöviranomaisilla ei ole ollut huomautettavaa kaavaratkaisusta Maaningan tuulivoima-alueen osalta.
-Museovirasto on lausunnossaan todennut, että Kuusamon Maaningan tuulivoimapuistosta Posion Riisitunturin kansallispuistoon aiheutuvia kielteisiä maisemallisia vaikutuksia on voimala-aluetta pienentämällä saatu vähennettyä. Museovirasto puoltaa kaavan hyväksymistä. Pohjois-Pohjanmaan museo on kiinnittänyt huomiota Maaningan tuulivoima-alueen maisemallisiin vaikutuksiin.
- Metsähallitus on alustavasta kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossa todennut seuraavaa: ”Metsähallitus toteaa maisemaselvityksestä, että sen johtopäätökset hankkeen maisemavaikutuksista ovat oikeansuuntaisia. Metsähallitus yhtyy arvioon, että hanke ei aiheuta sellaisia merkittäviä maisemavaikutuksia, että ne estäisivät hankkeen toteuttamisen.”
- Kuusamon kaupunki on vaatinut Maaningan tuulivoima-alueen osoittamista maakuntakaavassa ja todennut, että laadukkaalla suunnittelulla voidaan varmistaa, etteivät maisemavaikutukset muodostu kohtuuttomiksi.
-Lapin liitto ja Posion kunta ovat kaavaprosessin aiemmissa vaiheissa kiinnittäneet huomiota muun muassa Riisitunturin kansallispuiston läheisyyteen. Kitkan Viisaat ry:n mukaan Maaningan aluetta koskevat selvitykset eivät ole riittäviä. Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri on kritisoinut alueen osoittamista muun muassa aiheutuvien maisemavaikutusten vuoksi.
-Yksityisiltä ihmisiltä on saatu kaavaprosessin aikana joitakin kriittisiä kannanottoja.

Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367) on tarkentunut vuorovaikutteiden kaavoitusprosessin kuluessa selvitysalueesta seudullisesti merkittäväksi tuulivoimaloiden alueeksi maakuntakaavan tehtävän ja tarkoituksen mukaisesti. Maaningan tuulivoima-alueen osoittaminen maakuntakaavassa perustuu maakuntakaavaa varten laadittuihin selvityksiin, maakuntakaavaprosessin aikana saadun palautteen kokonaisarviointiin sekä aluetta koskeneen YVA-menettelyn tuloksiin. Tarkempi kuvaus Kuusamon Maaningan alueesta löytyy selvityksestä ”*Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet. Kohdekuvaukset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, maaliskuu 2018*” sivuilta 30-36.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että 3. vaihemaakuntakaavan valmistelu perustuu laajaan selvitystyöhön ja vaikutusten arviointiin. Selvitykset ovat antaneet kaavan tehtävä ja tarkoitus huomioon ottaen riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset. Kaava perustuu siten maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Edellä esitetystä käy ilmi, että Maaningan tuulivoima-alueen toteuttamisen maisemallisista vaikutuksista on esitetty erilaisia arvioita ja näkemyksiä maakuntakaavaprosessin kuluessa. Kokonaisuutena arvioiden Pohjois-Pohjanmaan liitto on tulkinnut laadittuja selvityksiä ja saatua palautetta siten, että Maaningan alueen osoittaminen maakuntakaavassa on perusteltua.

4. Siikajoen kunta
Siikajoen Revonlahti uusi (tv-1 379)

VAATIMUKSET

Siikajoen kunta pyytää kunnioittaen, että Pohjois-Suomen hallinto-oikeus kumoaa ja poistaa maakuntavaltuuston päätöksen 3. vaihemaa-kuntakaavan hyväksymisestä lainvastaisesti syntyneenä ja suunnitteluohjeiden virheellisiin tulkintoihin perustuneena siltä osin, kun se koskee tv-1 379 aluetta Isoneva II -hankealueen ja Kangastuulen 2. vaiheen osalta ja palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi.

PERUSTELUT / PERUSTEET

1) Perusteeton poikkeaminen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista
2) MRL 28.3 § sisältövaatimusten lainvastainen ohittaminen
3) MRL 9 § edellytysten huomiotta jättäminen
4) Linnustoselvitysten huomiotta jättäminen
5) Varovaisuusperiaatteen käyttö MRL 9 §:n velvoitteiden ohituksessa
6) Perustuslain ja hallintolain mukaisen yhdenvertaisuusperiaatteen ohittaminen

Edellä esitetyn perusteella yhdenvertaisuusperiaatteen noudattaminen olisi edellyttänyt Isoneva II –hankealueen ja Kangastuulen 2. vaiheen osoittamista tv-1 merkinnällä. Päätös tulee näin ollen lainvastaisena kumota.

(Perustelut on eritelty alkuperäisen valituksen sivuilla 2-13.)

Valitus löytyy kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä. Valituskoosteesta on poistettu henkilötietolain nojalla yksityishenkilöiden tunnistetietoja.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO

Valituksessa on kysymys siitä, että 3. vaihemaakuntakaavassa ei ole osoitettu tiettyä aluetta (Isoneva II ja Kangastuuli 2. vaihe -hankealueet, jäljempänä hankealue) tuulivoimaloiden alueena (tv-1). Valitusperusteena on kaavan maankäyttö- ja rakennuslain sekä perustuslain vastaisuus (MRL 9 §, 24 §, 28 §, PL 6 §).

<u>Hankealueen ja sen lähiympäristön käsittely 1. ja 3. vaihemaakuntakaavassa</u>

Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa osoitettiin Siikajoelle puheena olevan hankealueen välittömään läheisyyteen kaksi laajaa tuulivoimaloiden aluetta (tv-1 317 ja tv-1 319). Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa arvioitiin tarvetta ja edellytyksiä ko. alueiden rajausten tarkistamiselle muun muassa alueille ja niiden lähiympäristöön suunniteltujen useiden tuulivoimahankkeiden vuoksi. Vaihemaakuntakaavassa päädyttiin selvitysten ja vuorovaikutteisen suunnittelun pohjalta seuraavaan ratkaisuun:

(1) Vaihemaakuntakaavassa kumotaan aiemmin osoitettu tuulivoimaloiden alue tv-1 319 ja korvataan se uudella alueella tv-1 379. Uusi rajaus (tv-1 379) on aiempaa pienempi ja ottaa huomioon muun muassa puolustusvoimien toimintaan liittyvät tarpeet sekä lieventää ihmisten elinympäristöön ja maisemaan kohdistuvia vaikutuksia verrattuna 1. vaihemaakuntakaavan mukaiseen aluerajaukseen.

(2) Vaihemaakuntakaavassa osoitettava tuulivoima-alue (Revonlahti uusi, tv-1 379) rajataan siten, että sen ja aiemmassa 1. vaihemaakuntakaavassa osoitetun Isonevan tuulivoima-alueen (tv-1 317) väliin jää noin 500-2000 m leveä alue. Ratkaisun tavoitteena on turvata linnuston väistämismahdollisuuksia rannikon päämuuttoreitillä muodostamalla ”lentokäytävä” kahden maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen väliin.

Valituksessa esille tuotu hankealue sijoittuu edellä mainittujen tuulivoimaloiden alueiden tv-1 317 ja tv-1 379 väliselle alueelle ja siten maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoima-alueiden ulkopuolelle. Vaihemaakuntakaavan ehdotuksessa (MRA 13 § mukainen kuuleminen) esitettiin hankealueen sisällyttämistä tuulivoimaloiden alueen tv-1 379 rajaukseen. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus piti muutosta kuitenkin muuttolinnuston kannalta kriittisenä

vaihemaakuntakaavan ehdotuksesta antamassaan lausunnossa ja esitti kaavaratkaisun muuttamista tältä osin. **Pohjois-Pohjanmaan liitto on tehnyt asiassa käytettävissä olleiden selvitysten sekä osallisten näkemysten pohjalta kokonaisarvioinnin ja päätynyt siihen, ettei aluetta ole perusteltua osoittaa maakuntakaavassa.**

Maakuntakaavan sisältövaatimusten huomioon ottaminen (MRL 28 §)

Maakuntakaavan sisältövaatimuksista säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä. Lainkohdan mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT). Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, alueiden käytön ekologiseen kestävyyteen, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen. Kaavaa laadittaessa on pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista. Vaihemaakuntakaavan valmistelussa on sovellettu valtioneuvoston vuonna 2008 antamaa päätöstä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista (voimaan 1.3.2009). Tavoitteissa todetaan tuulivoimarakentamisesta, että: 1) maakuntakaavoituksessa on osoitettava tuulivoiman hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat alueet ja että 2) tuulivoimalat on sijoitettava ensisijaisesti keskitetysti useamman voimalan yksiköihin.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tavoitteena on ollut edistää tuulivoimarakentamista luomalla edellytyksiä keskitettyjen, seudullisesti merkittävien kokonaisuuksien toteuttamiselle maakunnan eri osiin. Lisäksi tavoitteena on ollut varmistaa laaja-alaisen tuulivoimarakentamisen ympäristöllinen ja sosiaalinen kestävyys. Tuulivoimarakentamisen kokonaisuutta on ohjattu sovittamalla yhteen tuulivoimarakentaminen, muu alueidenkäyttö (mm. asutus) sekä maisema- ja luontoarvot.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa on otettu huomioon tuulivoimarakentamista koskevat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja edistetty niiden toteuttamista. Vaihemaakuntakaavassa on osoitettu merkittävä määrä keskitettyyn tuulivoimarakentamiseen parhaiten soveltuvia alueita. Osoitetut tuulivoima-alueet soveltuvat 10 voimalaa ja sitä suurempien tuulivoimahankkeiden toteuttamiseen.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että maakuntakaavan valmistelu perustuu maankäyttö- ja rakennuslain maakuntakaavaa koskevien sisältövaatimusten huolelliseen arviointiin ja punnintaan. Maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista aluerakennetta on edistetty osoittamalla tuulivoimarakentamiseen soveltuvia alueita. Tuulivoima-alueita osoitettaessa on toisaalta kiinnitetty huomiota myös alueidenkäytön ekologiseen kestävyyteen sekä ympäristöarvojen vaalimiseen. Ympäristöllisen kestävyyden huomioon ottaminen on muodostanut reunaehtoja tuulivoima-alueiden osoittamiselle.

Vaikutusten arviointi, selvitysten ja mielipiteiden huomioon ottaminen (MRL 9, MRA 1 §, MRL 8 Luku / 62 § - 67 §)

Maakuntakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin (MRL 9 §). Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset ympäristö ja muut vaikutukset. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Maakuntakaavan tuulivoima-aluevaraus on luonteeltaan alueen erityisominaisuutta ilmaiseva osa-aluemerkintä, jolla osoitetaan mahdollisuudet laajempien eli seudullisesti merkittävien tuulivoima-alueiden suunnitteluun. Maakuntakaava ei velvoita eikä myöskään yksinään vielä oikeuta tuulivoimaloiden rakentamiseen maakuntakaavassa osoitetulle alueelle. Tuulivoima-alueen toteutuminen edellyttää vielä kuntatason kaavoitusta ja lupamenettelyä, missä yhteydessä toteutuvan hankkeen vaikutukset tulevat tarkemmin selvitetyiksi.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaselvitys koostuu seitsemästä eri osatyöstä ja yhteisvaikutusselvityksestä. Lisäksi kaavaa laadittaessa on ollut käytettävissä muuta selvitysaineistoa, muun muassa tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiä. Laadittuja selvityksiä ja kaavaratkaisun perusteluita on kuvattu kaavaselostuksen sivuilla 34-38 sekä luvussa 4. *Vaihemaakuntakaavan vaikutukset.* Kaikki selvitysaineisto löytyy,

salaiseksi viranomaisaineistoksi luokiteltavia petolintuaineistoja lukuun ottamatta, maakunnan liiton julkisilta verkkosivuilta aluesuunnittelun alta kohdasta maakuntakaavoitus (***https://www.pohjois-pohjanmaa.fi /aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus/3_vaihemaakuntakaava_hyvaksytty***). Yksittäisten tuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi esitetään asiakirjassa *Kohdekuvaukset, vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet (maaliskuu 2018).*

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa, että 3. vaihemaakuntakaavan valmistelu perustuu laajaan selvitystyöhön ja vaikutusten arviointiin. Selvitykset ovat antaneet kaavan tehtävä ja tarkoitus huomioon ottaen riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset. Kaava perustuu siten maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että kaavaratkaisu ei perustu linnustoselvitysten virheelliseen tulkintaan. Pohjois-Pohjanmaalla tehdyt rakennettujen tuulivoimapuistojen linnustoselvitykset ovat osoittaneet, että ”linnut pyrkivät ensisijaisesti kiertämään tuulivoimapuistoja myös valtakunnallisesti tärkeillä päämuuttoreiteillä. Laajempien ja lintujen päämuuttosuuntiin nähden poikittain sijoittuvien tuulivoimapuistojen kohdalla lintujen lienee pakko lentää tuulivoimapuistojen läpi, koska niiden kiertäminen voi olla hyvin vaikeaa” (FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. 2018. Kalajoki-Pyhäjoki tuulivoimapuistot. Linnustovaikutusten seuranta 2017. 25.1.2018). Päämuuttoreiteille sijoittuvalla tuulivoimarakentamisella on siten vaikutuksia lintujen muuttokäyttäytymiseen, mikä on perusteltua ottaa maakuntakaavoituksessa huomioon. Seurantaselvitysten perusteella maakuntakaavatasoisessa suunnittelussa on perusteltua jättää, vähäisestä todetusta törmäyskuolleisuudesta huolimatta, tuulivoima-alueiden väliin käytäviä, joita muuttolinnut voivat käyttää voimala-alueiden väistämiseen.

Kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa (MRL 6 §). Kaavoitusmenettely tulee järjestää ja suunnittelun lähtökohdista, tavoitteista ja mahdollisista vaihtoehdoista kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään (osallinen), on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä asiasta (MRL 62 §).

Maakuntakaavan valmistelu on järjestetty niin, että eri tahoilla on ollut mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja lausua mielipiteensä asiasta. Hankealueen osalta on esitetty eriäviä näkemyksiä aiheutuvista vaikutuksista. Valittajan mielestä alue on tuulivoimarakentamiseen soveltuva ja tulee osoittaa maakuntakaavassa. Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen mielestä alue on muuttolinnuston kannalta kriittinen ja sitä ei tule osoittaa maakuntakaavassa. Pohjois-Pohjanmaan liitto on edellä esitetyn mukaisesti tehnyt asiassa käytettävissä olleiden selvitysten sekä osallisten näkemysten pohjalta kokonaisarvioinnin ja päätynyt siihen, ettei aluetta ole perusteltua osoittaa maakuntakaavassa.

<u>Tuulivoimarakentamisen ja linnustoarvojen yhteensovittamisesta</u>

Pohjois-Pohjanmaan rannikkoalue on muuttavien lintujen laji- ja yksilömäärillä mitattuna yksi Suomen tärkeimmistä lintujen muuttoreiteistä. Linnuston päämuuttoreitit kattavat valtaosan Pohjois-Pohjanmaan rannikko- ja merialueesta. Samalle aluekokonaisuudelle sijoittuu myös maakunnallisesti ja valtakunnallisesti erittäin merkittävä tuulivoimapotentiaali. Rannikkoalueen teknistaloudellinen soveltuvuus tuulivoimarakentamiseen sekä toisaalta alueen merkitys muuttavan linnuston kannalta puoltavat huolellista tuulivoimarakentamisen ja linnustoarvojen yhteensovittamista ko. alueella.

Ympäristöministeriö on vuonna 2016 antanut ohjeen tuulivoimarakentamisen suunnittelusta. Ohjeen mukaan linnuston kannalta tärkeitä alueita ovat muun muassa lintujen päämuuttoreitit sekä päämuuttoreittien keskittymä- eli pullonkaula-alueet. Ohjeen mukaan tuulivoimaloita ei tule lähtökohtaisesti sijoittaa linnuston kannalta tärkeille alueille tai niiden välittömään läheisyyteen. Tapauskohtaisesti voidaan kuitenkin harkita tuulivoimarakentamista näille alueille, mikäli tuulivoimarakentaminen ei heikennä näiden alueiden linnustoarvoja. Harkinnan tulee perustua riittäviin selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin. Arvioinnissa on huomioitava myös useiden tuulivoima-alueiden yhteisvaikutukset esimerkiksi alueella pesiville ja sen kautta muuttaville linnuille.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa varten laadittiin linnustoselvitys, jossa arvioitiin kaikkien Pohjois-Pohjanmaalle suunniteltujen tuulivoima-alueiden yhteisvaikutukset muuttolinnustoon. Selvityksen painopiste oli törmäyskuolleisuuden ja siitä johtuvien populaatiovaikutusten arvioinnissa. Kriittisimmiksi arvioitujen lajien osalta arviointi tehtiin ylimaakunnallisena, jolloin huomioon otettiin myös Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan sekä Lapin maakuntakaavojen tuulivoima-alueet. Maakuntakaavan valmistelussa oli käytettävissä myös tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiä sekä jo rakennettujen tuulivoima-alueiden linnustoseurantojen tuloksia.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on tehnyt laajan selvitysaineiston ja vuorovaikutusprosessin aikana saadun palautteen pohjalta seuraavat johtopäätökset: 1) Laaditun muuttolinnustoa ja tuulivoimarakentamista koskevan yhteisvaikutusselvityksen, yksittäisten hankkeiden YVA-selvitysten ja jo rakennettujen tuulivoimapuistojen linnustoseurantojen perusteella rannikolle päämuuttoreittien alueelle voidaan sijoittaa tuulivoimarakentamista ilman että linnustoarvot vaarantuvat, 2) tuulivoimarakentamisen kokonaismäärää ko. vyöhykkeellä ei kuitenkaan ole perusteltua tässä vaiheessa lisätä ja 3) on tärkeää turvata riittävän leveät, esteettömät linnuston muuttokäytävät tai väistämismahdollisuudet rannikolle sijoittuvien voimalakokonaisuuksien välille.

Lintujen päämuuttoreitit on esitetty Birdlife:n (BirdLife Suomi ry. Lintujen päämuuttoreitit Suomessa. 14.5.2014) aineistossa, maakuntakaavaa varten laaditussa linnustoselvityksessä (Tuulivoimarakentamisen vaikutukset muuttolinnustoon Pohjois-Pohjanmaalla. Selvitys Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa varten. 2016. Pohjois-Pohjanmaan liitto / Sito Oy) ja 3. vaihemaakuntakaavan selostuksessa (s. 137, 139). Koska kaikkien lajien muuttoreitit kattavat hyvin laajan alueen, määriteltiin 3. vaihemaakuntakaavassa erikseen lintumuuton painopistealue (ns. Perämeren rannikkoalue, kaavaselostus s. 36, 40, 138, 139-140). Muuton painopisteen alueen määrittely perustui maakuntakaavaa varten laadittuun linnustoselvitykseen sekä viranomaisnäkemykseen (Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus).

Toisin kuin valituksessa esitetään, hankealue sijoittuu valtakunnallisesti määritellyille linnuston päämuuttoreittien alueelle (Birdlife 2014). Alueen kautta kulkee piekanan kevätmuuttoreitti, laulujoutsenen syysmuuttoreitti sekä kurjen syys- ja kevätmuuttoreitit. Myös metsähanhen kevätmuuttoreitti sijoittuu osittain hankealueelle. Hankealue sijoittuu Sito Oy:n selvityksessä arvioidulle merikotkan kevätmuuton tiivistymäalueelle (Tuulivoimarakentamisen vaikutukset muuttolinnustoon Pohjois-Pohjanmaalla. Selvitys Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa varten. 2016. Pohjois-Pohjanmaan liitto / Sito Oy, s. 38). Hankealue sijoittuu myös Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa määritellylle lintumuuton painopistealueelle.

Yhdenvertaisuusperiaate

Edellä on esitetty, että 3. vaihemaakuntakaavassa pyritään turvaamaan linnuston väistämismahdollisuuksia rannikon päämuuttoreitillä. Hankealue sijoittuu tärkeälle muuttoreitille ja muodostaa muuttoesteen yhdessä lähiympäristön muiden tuulivoima-alueiden kanssa. Maakuntakaavatasoisessa suunnittelussa on perusteltua turvata mahdollisimman selkeät ja esteettömät väistämismahdollisuudet jättämällä tuulivoimaloista vapaita alueita voimalakokonaisuuksien väliin. Siikajoen laajaa Isoneva I (tv-1 317) – Revonlahti uusi (tv-1 379) -kokonaisuutta ei ole tässä suhteessa perusteltua käsitellä eri kriteereillä kuin vastaavia muita alueita.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että vaihemaakuntakaava ei ole ristiriidassa perustuslain ja hallintolain yhdenvertaisuusperiaatteen kanssa. Kaavaratkaisut perustuvat maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen suunnitteluun ja ne on perusteltu asianmukaisesti. Viranomaisen toiminta on ollut puolueetonta ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Maakuntavaltuuston hyväksymää lainmukaista kaavaa ei voida kumota sillä perusteella, että valittajien käsityksen mukaan alueelle olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa laatia toisenlainen kaava. Valtuuston päätös ei ole valituksissa mainituilla perusteilla lainvastainen.

5. Yksityishenkilö 3 Sievin Jakostenkalliot (tv-1 348)

VAATIMUKSET

1. Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntavaltuuston 11.6.2018 § 5 hyväksymästä Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavasta on poistettava Sievissä sijaitseva Jakostenkallioiden tuulivoima-alue tv-1/348, koska alueen soveltuvuus ei perustu riittäviin selvityksiin, vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja vaikutusten arviointiin. Esteellisyyssäännöksiä ei ole noudatettu.

2. Mikäli maakuntakaava Jakostenkallioiden tuulivoima-alueen osalta jää voimaan, on tehtävä uudet selvitykset ja tutkimukset ja suoritettava YVA-arviointi.

3. Täytäntöönpanotoimet on kiellettävä.

PERUSTELU / PERUSTEET

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5 §, 9 §, 24.2 §, 28.3 kohta 2, 6 ja 7, 28.4 § ja 32 § (5.2.1999/132)
Laki eräistä naapuruussuhteista 17 § (1920/26) Ympäristönsuojelulaki 5 §, 11.2 § 1 ja 3 kohta ja 27 § (1.9.2014/527)
Luonnonsuojelulaki 2.3 § (20.12.1996/1096)
Ympäristöministeriön ohje 5/2016 (Liite 3) Ympäristöministeriön raportti SY 1/2016 (Liite 4) Hallintolaki 27 § ja 28 § (6.6.2003/434)
Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 3 § Liite 1 kohta 7e, 17.2 § (16.5.2017/252)
Asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 2 § (16.5.2017/277)

(Perustelut on eritelty alkuperäisen valituksen sivuilla 2-29.)

Valitus löytyy kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä. Valituskoosteesta on poistettu henkilötietolain nojalla yksityishenkilöiden tunnistetietoja.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että valitus tulee jättää tutkimatta. Valitus ei kohdistu miltään osin Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan hyväksymispäätökseen.

Tuulivoimaloiden alueen merkintä tv-1 348 on osoitettu 3.3.2017 lainvoiman saaneessa Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa. Valituksen kohdistuessa lainvoiman saaneeseen aikaisempaan kaavapäätökseen eivät valituksen prosessinedellytykset täyty 3. vaihemaakuntakaavapäätöksen osalta. Prosessinedellytykset eivät voi täyttyä sellaisellakaan perusteella, että valittajien käsityksen mukaan alueelle olisi ollut tarkoituksenmukaista laatia toisenlainen kaavaratkaisu, sillä kunnallisvalitusta ei voi tehdä ns. tarkoituksenmukaisuusperusteella (kuntalaki 135 §).

Valitus ja sen vaatimukset koskevat myös osin Sievin kunnan tuulivoimaosayleiskaavaa, Sievi Jakostenkalliot Oy:n muutoslupia koskevia asioita, Sievin kunnan ympäristösihteerin toimintaa Sievin ja Nivalan kunnissa sekä Sievin kunnan 3. vaihemaakuntakaavaa varten antaman lausunnon 8.5.2017 § 79 selostusosan virheellisyyttä. Näiltäkään osin valitus ei kohdistu 3. vaihemaakuntakaavan hyväksymispäätökseen.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen alueidenkäytön suunnittelujärjestelmä (MRL 4 §) perustuu hierarkkisuudelle. Maakuntakaava on ohjeena kunnan laatiessa ja muuttaessa kunnan yleiskaavaa ja asemakaavaa (MRL 32 §). Maakuntakaavalla ei voida muuttaa alueella voimassa olevia nykyisiä kuntatason kaavoja eikä estää niiden perusteella tapahtuvaa toimintaa. Maakuntakaavalla on vaikutusta vain voimassa olevia yleis- ja asemakaavoja muutettaessa tai uusia laadittaessa. Alueella on voimassa lainvoimainen Jakostenkallioiden tuulivoimayleiskaava (KHO 23.6.2016/2807). KHO:n päätöksessä todetaan, että hallintokäyttölain 63 §:n 2 momentin mukaan lainvoiman saanutta päätöstä ei saa purkaa, ellei se loukkaa yksityisen oikeutta tai julkisen edun katsota vaativan päätöksen purkamista.

Hyväksymispäätös on lainvoimainen eli oikeusprosessi on saatu päätökseen sekä 1. vaihemaakuntakaavan että Jakostenkallioiden tuulivoimayleiskaavan osalta.

Sievin Jakostenkallion tuulivoimaloiden alueeseen saatiin muistutus 3. vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa. Muistutukseen laaditussa vastineessa (MKH 21.5.2018 § 105) todettiin:

"Jakostenkallioiden tuulivoima-alue on osoitettu lainvoimaisessa Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa, jonka vuorovaikutusprosessit olivat maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset (kaksi julkista kuulemista, joista kuulutettiin maakunnan virallisissa lehdissä ja jäsenkuntien ilmoitustauluilla). Alueelle on laadittu tuulivoimayleiskaava (9 voimalaa), joka on saanut lainvoiman.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa esitetään kumottaviksi joitakin 1. vaihemaakuntakaavassa osoitettuja tuulivoima-alueita, mikäli se on katsottu tarpeelliseksi alueiden toteuttamiskelvottomuuden tai merkittävien yhteisvaikutusten lieventämiseksi. Sievin kunnan alueelta esitetään poistettavaksi Jokikylä tv-1 349. Perusteluna ovat merkittävät yhteisvaikutukset maisemaan (maakunnalliset arvot). Yhteisvaikutuksia aiheuttavat Sievin Jakostenkallioiden, Jokikylän, Rahkonnevan ja Tuppuranevan sekä Ylivieskan Pajukosken tuulivoima-alueet.

Merkittäväksi arvioituja yhteisvaikutuksia olisi teoriassa mahdollista lieventää poistamalla maakuntakaavasta muistutuksessa esitetyllä tavalla Jakostenkallioiden alue Jokikylän alueen sijasta. Jakostenkallioiden alueelle on kuitenkin laadittu tuulivoimarakentamisen mahdollista osayleiskaava, jota koskevat valitukset KHO on hylännyt. Jakostenkallioiden alueen poistaminen ei siten ole maakuntakaavan näkökulmasta tarkoituksenmukaista, eikä tosiasiassa lieventäisi edellä mainittuja yhteisvaikutuksia.

Maakuntakaavassa osoitettavien tuulivoima-alueiden toteuttamisedellytykset ja -laajuus ratkaistaan viime kädessä kuntakaavoituksessa. 1. vaihemaakuntakaavaa laadittaessa Jakostenkallioiden alueen on arvioitu soveltuvan seudullisesti merkittävään tuulivoimarakentamiseen. Jakostenkallioiden alueen osalta yleiskaavoituksen lopputuloksena on ollut, että alue soveltuu yhdeksän tuulivoimalan toteuttamiseen. Kyse on normaalista maakuntakaavassa osoitetun tuulivoima-alueen täsmentymisestä yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa."

6. Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri ry, Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry, Keski-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

Iin Olhava-Myllykangas-Palokangas (tv-1 310), Pyhäjoen Mäkikangas (tv-1 334), Kalajoen Jokela-Tohkoja (tv1 337), Pyhäjoen Puskakorvenkallio (tv-1 365), Siikajoen-Hailuodon-Raahen Seljänsuunmatala itäinen (tv2 204), Siikajoen-Hailuodon Seljänsuunmatala läntinen (tv-2 207), Raahen-Pyhäjoen Ulkonahkiainen (tv2-206)

VAATIMUKSET

Kaavasta tulee poistaa maankäyttö- ja rakennuslain vastaisina tuulivoimaa koskevat uudet ja ympäristöministeriön 1. vaihemaakuntakaavasta vahvistamatta jättämät, mutta 3. vaihekaavassa uudelleen esitetyt varaukset rannikon merkittäväksi muuttoreitiksi määritellyltä alueelta, joka tulee myös rajauksena (Perämeren rannikkoalue) merkitä kaavakarttaan.

Vaatimus koskee seuraavia seudullisia varauksia:
Olhava-Myllykangas-Palokangas, Ii (tv-1 310),
Mäkikangas, Pyhäjoki (tv-1 334),
Jokela-Tohkoja, Kalajoki (tv-1 337) ja
Puskakorvenkallio, Pyhäjoki (tv-1 365)
Myös alle 10 voimalan kokonaisuuksia koskevat ei-seudulliset varaukset Kalajoen Kokkokangas, Torvenkylä ja Juurakko, Pyhäjoen Paltusmäki ja Parhalahti itäinen sekä Siikajoen Vartinoja on karsittava kaavasta.

Perämeren rannikkoalueella kaikki tuulivoimarakentaminen tulee sijoittaa vain maakuntakaavassa osoitetuille tuulivoimaloiden alueille ja tuulivoimalat tulee sijoittaa linnuston kannalta tärkeiden alueiden ulkopuolelle.

Uudet merituulivoimaa koskevat varaukset Siikajoen Seljänsuunmatala itäinen tv-2 204 ja Seljänsuunmatala läntinen tv-2 207 sekä Raahen-Pyhäjoen Ulkonahkiainen tv-2 206 tulee merkitä korkeintaan selvitysaluemerkinnöillä (se).

Lisäksi Kuusamon Maaningan tuulivoimavaraus (tv-1 367) tulee kaavasta poistaa tai merkitä varaus korkeintaan selvitysalueeksi.

PERUSTELUT / PERUSTEET

Perustelut on eritelty alkuperäisen valituksen sivuilla 1-10 (MRL 9 §, MRL 5 §, MRL 28 §)

Valitus löytyy kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä. Valituskoosteesta on poistettu henkilötietolain nojalla yksityishenkilöiden tunnistetietoja.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO

Maakuntakaavan sisältövaatimusten huomioon ottaminen (MRL 28 §) ja vaikutusten selvittäminen (MRL 9 §)

Maakuntakaavan sisältövaatimuksista säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä. Lainkohdan mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT). Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, alueiden käytön ekologiseen kestävyyteen, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tavoitteena on ollut edistää tuulivoimarakentamista luomalla edellytyksiä keskitettyjen, seudullisesti merkittävien kokonaisuuksien toteuttamiselle maakunnan eri osiin. Lisäksi tavoitteena on ollut varmistaa laaja-alaisen tuulivoimarakentamisen ympäristöllinen ja sosiaalinen kestävyys. Tuulivoimarakentamisen kokonaisuutta on ohjattu sovittamalla yhteen tuulivoimarakentaminen, muu alueidenkäyttö (mm. asutus) sekä maisema- ja luontoarvot.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että maakuntakaavan valmistelu perustuu maankäyttö- ja rakennuslain maakuntakaavaa koskevien sisältövaatimusten huolelliseen arviointiin ja punnintaan. Maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista aluerakennetta on edistetty osoittamalla tuulivoimarakentamiseen soveltuvia alueita. Tuulivoima-alueita osoitettaessa on toisaalta kiinnitetty huomiota myös alueidenkäytön ekologiseen kestävyyteen sekä ympäristöarvojen vaalimiseen. Ympäristöllisen kestävyyden huomioon ottaminen on muodostanut reunaehtoja tuulivoima-alueiden osoittamiselle.

Vaihemaakuntakaavassa osoitettavat uudet tuulivoima-alueet on sijoitettu linnustollisesti arvokkaimpien suojelu- ja levähtämisalueiden ulkopuolelle. Huomioon on otettu ympäristöministeriön ohjeen mukaisesti Natura 2000 -verkoston SPA-alueet, kansainvälisesti ja valtakunnallisesti arvokkaat lintualueet (IBA, Finiba) ja lintuvesiensuojeluohjelman alueet. Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa määriteltiin edellisten lisäksi myös muita muuttolinnuston kannalta tärkeitä levähtämisalueita, jotka on huomioitu uusia tuulivoima-alueita osoitettaessa. Osa vaihemaakuntakaavassa osoitetuista ja kumotuista tuulivoima-alueista sijoittuu linnuston päämuuttoreiteille.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaselvitys koostuu seitsemästä eri osatyöstä ja yhteisvaikutusselvityksestä. Lisäksi kaavaa laadittaessa on ollut käytettävissä muuta selvitysaineistoa, muun muassa tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiä. Laadittuja selvityksiä ja kaavaratkaisun perusteluita on kuvattu kaavaselostuksen sivuilla 34-38 sekä luvussa 4. *Vaihemaakuntakaavan vaikutukset.* Kaikki selvitysaineisto löytyy, salaiseksi viranomaisaineistoksi luokiteltavia petolintuaineistoja lukuun ottamatta, maakunnan liiton julkisilta verkkosivuilta aluesuunnittelun alta kohdasta maakuntakaavoitus (***https://www.pohjois-pohjanmaa.fi /aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus/3_vaihemaakuntakaava_hyvaksytty***). Yksittäisten tuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi esitetään asiakirjassa *Kohdekuvaukset, vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet (maaliskuu 2018).*

Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaa koskeva selvitysaineisto antaa riittävät tiedot maakuntakaavan vaikutusten arvioimiseksi. Selvitykset ovat antaneet kaavan tehtävä ja tarkoitus huomioon ottaen riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset. Kaava perustuu siten maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Käytettävissä olleiden selvitysten perusteella voidaan varmistua riittävästi siitä, että maakuntakaavassa osoitetut tuulivoima-alueet on mahdollista toteuttaa linnustoarvoja vaarantamatta. Tietopohja on ratkaisevasti laajempi kuin 1. vaihemaakuntakaavaa laadittaessa. Liitto viittaa erityisesti tuulivoima-alueiden linnustovaikutuksia koskevaan kattavaan yhteisvaikutusselvitykseen, jonka tuloksia monivuotiset linnustoseurannat tukevat. Vaikutukset linnustoon tai muuhun luonnonympäristöön eivät selvitysten perusteella muodostu merkittäviksi. Yhteenveto vaihemaakuntakaavan linnustovaikutuksista ja linnustoarvojen huomioon ottamisesta on esitetty kaavaselostuksessa sivuilla 168-176.

Tuulivoimarakentamisen ja linnustoarvojen yhteensovittamisesta

Pohjois-Pohjanmaan rannikkoalue on muuttavien lintujen laji- ja yksilömäärillä mitattuna yksi Suomen tärkeimmistä lintujen muuttoreiteistä. Linnuston päämuuttoreitit kattavat valtaosan Pohjois-Pohjanmaan rannikko- ja merialueesta. Samalle aluekokonaisuudelle sijoittuu myös maakunnallisesti ja valtakunnallisesti erittäin merkittävä tuulivoimapotentiaali. Rannikkoalueen teknistaloudellinen soveltuvuus tuulivoimarakentamiseen sekä toisaalta alueen merkitys muuttavan linnuston kannalta puoltavat huolellista tuulivoimarakentamisen ja linnustoarvojen yhteensovittamista ko. alueella.

Ympäristöministeriö on vuonna 2016 antanut ohjeen tuulivoimarakentamisen suunnittelusta (Ympäristöhallinnon ohjeita YHA 5 / 2016). Ohjeen mukaan linnuston kannalta tärkeitä alueita ovat muun muassa lintujen päämuuttoreitit sekä päämuuttoreittien keskittymä- eli pullonkaula-alueet. Ohjeen mukaan tuulivoimaloita ei tule lähtökohtaisesti sijoittaa linnuston kannalta tärkeille alueille tai niiden välittömään läheisyyteen. Tapauskohtaisesti voidaan kuitenkin harkita tuulivoimarakentamista näille alueille, mikäli tuulivoimarakentaminen ei heikennä näiden alueiden linnustoarvoja. Harkinnan tulee perustua riittäviin selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin. Arvioinnissa on huomioitava myös useiden tuulivoima-alueiden yhteisvaikutukset esimerkiksi alueella pesiville ja sen kautta muuttaville linnuille.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa varten laadittiin linnustoselvitys, jossa arvioitiin kaikkien Pohjois-Pohjanmaalle suunniteltujen tuulivoima-alueiden yhteisvaikutukset muuttolinnustoon. Selvityksen painopiste oli törmäyskuolleisuuden ja siitä johtuvien populaatiovaikutusten arvioinnissa. Kriittisimmiksi arvioitujen lajien osalta arviointi tehtiin ylimaakunnallisena, jolloin huomioon otettiin myös Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan sekä Lapin maakuntakaavojen tuulivoima-alueet.

Laaditun linnustoselvityksen mukaan muuttolinnustoon ei arvioida kohdistuvan merkittäviä populaatiotason yhteisvaikutuksia. Pohjois-Pohjanmaan liitto huomauttaa, että linnustovaikutuksia koskeva selvitys laadittiin ns. maksimivaihtoehdon mukaisesti (kaikki esillä olleet seudulliset ja ei-seudulliset tuulivoima-alueet toteutuvat). Kaikkia selvitykseen sisältyneitä seudullisia tuulivoima-alueita ei kuitenkaan osoitettu maakuntakaavassa.

Maakuntakaavan valmistelussa oli käytettävissä myös tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiä sekä jo rakennettujen tuulivoima-alueiden linnustoseurantojen tuloksia. Erityisesti Kalajoen-Pyhäjoen sekä Iin-Simon alueella tehdyt rakennettujen tuulivoimapuistojen linnustoseurantojen tulokset ovat merkittäviä ja niille on perusteltua antaa painoarvoa. Selvitysten mukaan tuulivoima-alueilla on vaikutusta muuttokäyttäytymiseen, mutta lintujen törmäykset voimaloihin ovat harvinaisia. Tuulivoimarakentamisen vaikutukset muuttolinnustoon näyttävät selvitysten perusteella jäävän ennakoitua vähäisemmiksi.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on tehnyt laajan selvitysaineiston ja vuorovaikutusprosessin aikana saadun palautteen pohjalta seuraavat johtopäätökset: 1) Laaditun muuttolinnustoa ja tuulivoimarakentamista koskevan yhteisvaikutusselvityksen, yksittäisten hankkeiden YVA-selvitysten ja jo rakennettujen tuulivoimapuistojen linnustoseurantojen perusteella rannikolle päämuuttoreittien alueelle voidaan sijoittaa tuulivoimarakentamista ilman että linnustoarvot vaarantuvat, 2) tuulivoimarakentamisen kokonaismäärää ko. vyöhykkeellä ei kuitenkaan ole perusteltua tässä vaiheessa lisätä ja 3) on tärkeää turvata riittävän leveät, esteettömät linnuston muuttokäytävät tai väistämismahdollisuudet rannikolle sijoittuvien voimalakokonaisuuksien välille.

Vaihemaakuntakaavan ratkaisun seurauksena lintumuuton painopistealueelle sijoittuvien tuulivoima-alueiden pinta-ala vähenee verrattuna 1. vaihemaakuntakaavan mukaiseen ratkaisuun. Uusien ko. vyöhykkeelle osoitettavien alueiden pinta-ala on 72 km2. Vyöhykkeelle sijoittuvien, kumottavien tuulivoima-alueiden pinta-ala on 86,5 km2.

Maakuntakaavan valmistelussa on lisäksi kiinnitetty huomiota rannikolle sijoittuvien laajojen tuulivoimakokonaisuuksien muodostamaan estevaikutukseen ja turvattu muuttolintujen mahdollisuuksia väistää muuttoreitille osuvat tuulivoima-alueet. Lintujen väistämismahdollisuuksia turvaavat muun muassa lentokäytävät, joita on muodostettu rannikolle sijoittuvien tuulivoima-alueiden väliin.

3. vaihemaakuntakaavan yleiset tuulivoimaa koskevat suunnittelumääräykset

Vaihemaakuntakaavassa esitetään suunnittelumääräyksiä, joiden tavoitteena on linnustoon kohdistuvien vaikutusten lieventäminen maakuntakaavassa osoitettavia alueita toteutettaessa. Tuulivoimarakentamista koskevat yleiset suunnittelumääräykset ohjaavat myös ei-seudullista tuulivoimarakentamista.

Yleisten suunnittelumääräysten mukaan tuulivoimalat tulee sijoittaa lähtökohtaisesti linnustollisesti tärkeiden alueiden ulkopuolelle. Suunnittelumääräykset korostavat maakuntakaavassa osoitettujen alueiden ensisijaisuutta Perämeren rannikkoalueella. Tästä periaatteesta voidaan kuitenkin tapauskohtaisesti poiketa, mikäli selvitysten ja riittävien vaikutusten arviointien perusteella voidaan todeta, ettei tuulivoimarakentaminen muille alueille merkittävästi lisää yhteisvaikutuksia muun muassa linnustoon. Suunnittelumääräysten muotoilu on linjassa ympäristöministeriön tuulivoimarakentamisen suunnittelua koskevan oppaan (Ympäristöhallinnon ohjeita 5/2016) linnustoa ja linnustollisesti arvokkaiden alueiden huomioon ottamista koskevien linjausten kanssa.

Iin Olhava-Myllykangas-Palokangas (tv-1 310), Pyhäjoen Mäkikangas (tv-1 334) ja Kalajoen Jokela-Tohkoja (tv-1 337)

Tuulivoima-alueet tv-1 310, tv-1 334 ja tv-1 337 ovat pääosin jo rakennettuja ja niiden todellisista linnustovaikutuksia on jo paljon tietoa. Kalajoen ja Pyhäjoen rannikkoalueella on toteutettu vuosina 2016–2017 alueelle rakentuneiden tuulivoimapuistojen linnustovaikutusten seurantaa. Perämeren pohjoisosassa linnustovaikutusten seurantaa on tehty Iissä vuosina 2014-2015 sekä Simon-Iin alueella vuosina 2016-2017. Maakuntakaavaa laadittaessa on ollut käytettävissä seuraavat selvitykset:

-FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. 2017a. Kalajoki-Pyhäjoki tuulivoimapuistot. Linnustovaikutusten seuranta 2016. 1.3.2017.
-FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. 2017b. Simo-Ii tuulivoimapuistot. Linnustovaikutusten seuranta 2016. 28.2.2017.
-FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy. 2018. Kalajoki-Pyhäjoki tuulivoimapuistot. Linnustovaikutusten seuranta 2017. 25.1.2018.

Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan selvitysaineisto antaa riittävät tiedot maakuntakaavan vaikutusten arvioimiseksi. Vaikutukset linnustoon tai muuhun luonnonympäristöön eivät selvitysten perusteella muodostu merkittäviksi. Tietopohja on ratkaisevasti laajempi kuin 1. vaihemaakuntakaavaa laadittaessa. 3. vaihemaakuntakaavaa varten on lisäksi laadittu tuulivoima-alueiden linnustovaikutuksia koskeva kattava yhteisvaikutusselvitys, jonka tuloksia monivuotiset linnustoseurannat tukevat.

Osa Iin Olhava-Myllykangas-Palokangas -alueesta on osoitettu Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa merkinnällä ask (arvokas suokehityssarjojen alue). Osa alueen soista on sittemmin toteutunut luonnonsuojelualueina. Luonnonsuojelualueina toteutuneet suot on osoitettu Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa SL-1 merkinnällä. Palokankaan tuulivoimahankkeen YVA-selostuksen perusteella tuulivoimarakentaminen ja arvokas suoluonto on mahdollista sovittaa yhteen. **Selvitysten perusteella vaihemaakuntakaavan tv-1 merkintä ja SL-1 merkintä eivät ole keskenään ristiriidassa.**

Pyhäjoen Puskakorvenkallio (tv-1 365)

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavaa varten laaditun selvityksen (Tuulivoimarakentamisen vaikutukset muuttolinnustoon Pohjois-Pohjanmaalla) mukaan muuttolinnustoon ei arvioida kohdistuvan merkittäviä populaatiotason yhteisvaikutuksia. Laaditussa ylimaakunnallisessa tarkastelussa otettiin huomioon kaikki rannikolle ja merelle sijoittuvat tuulivoima-alueet.

Tuulivoima-alueen muodostama estevaikutus linnuston päämuuttoreitillä on otettu maakuntakaavassa huomioon seuraavasti: Tuulivoima-alue on rajattu siten, että alueen ja Paltusmäen tuulivoima-alueen väliin jää noin 2,2 km leveä tuulivoimaloista vapaa alue. Rajaus huomioi Pohjois-Pohjanmaan 1. vaihemaakuntakaavassa linnustollisesti merkittäväksi määritellyn alueen (Yppärin pellot, Isoneva) ja noin 500 m suojavyöhykkeen ko. alueen ympärille. Puskakorven tuulivoimahankkeen YVA-selostuksesta käy ilmi, että suunnitellun tuulivoima-alueen keskelle on jäämässä maanomistuksesta johtuva noin 1 km leveä tuulivoimaloista vapaa alue. Lentokäytäviä jää siten Paltusmäen

ja rannikon, Paltusmäen ja Puskakorvenkallion (2,2 km), Puskakorvenkallion ja Karhunnevankankaan (1 km) välille sekä Puskakorvenkallion alueen sisälle (1 km).

Maakuntakaavaa laadittaessa alueelta on ollut käytettävissä Puskakorven tuulivoimahankkeen YVA-selostuksen luonnos. Yhteysviranomainen on antanut lausunnon YVA-selostuksesta 23.8.2018. YVA-selostus ja yhteysviranomaisen lausunto tukevat maakuntakaavan valmistelun yhteydessä tehtyä vaikutusten arviointia. **Alue on ympäristöllisesti toteuttamiskelpoinen, kun suunnittelun pohjaksi otetaan maakuntakaavassa esitetty tuulivoima-alueen rajaus.**

Siikajoen Seljänsuunmatala itäinen (tv-2 204) ja Seljänsuunmatala läntinen (tv-2 207) ja Raahen Ulkonahkiainen (tv-2 206)

Seljänsuun matalan ja Ulkonahkiaisen merituulivoima-alueiden osoittaminen maakuntakaavassa perustuu maakuntakaavaa varten laadittuihin ko. alueita koskeviin selvityksiin sekä muihin maakuntakaavaa varten laadittuihin selvityksiin. Laadittujen selvitysten perusteella alueet soveltuvat tuulivoimarakentamiseen ja ovat ympäristöllisesti toteuttamiskelpoisia. Muun muassa vedenalainen luonto, linnusto ja meriliikenne voivat selvitysten perusteella asettaa reunaehtoja alueiden yksityiskohtaisemmalle suunnittelulle. **Merituulivoima-alueisiin (tv-2) liittyy suunnittelumääräyksiä, joiden mukaan alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset muun muassa linnustoon ja muuhun luontoon sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia.**

Kuusamon Maaninka (tv-1 367)

Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367) on tarkentunut vuorovaikutteiden kaavoitusprosessin kuluessa selvitysalueesta seudullisesti merkittäväksi tuulivoimaloiden alueeksi maakuntakaavan tehtävän ja tarkoituksen mukaisesti.

Maaningan tuulivoima-alueen osoittaminen maakuntakaavassa perustuu maakuntakaavaa varten laadittuihin selvityksiin, maakuntakaavaprosessin aikana saadun palautteen kokonaisarviointiin sekä aluetta koskeneen YVA-menettelyn tuloksiin. Tarkempi kuvaus Kuusamon Maaningan alueesta löytyy selvityksestä ”*Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet. Kohdekuvaukset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, maaliskuu 2018*” sivuilta 30-36.

Ei-seudulliset varaukset Kalajoen Kokkokangas, Torvenkylä ja Juurakko, Pyhäjoen Paltusmäki ja Parhalahti itäinen sekä Siikajoen Vartinoja

Kyseisiä alueita ei ole osoitettu maakuntakaavassa, johon lain mukaan kuuluvat kaavakartta, merkinnät ja määräykset. Alueet on esitetty ainoastaan kaavaselostuksen liitekartalla 8, joka on havainnollistavaa aineistoa. Kaavaselostus tai sen liitteet (maakuntakaavan vaikutusten arviointi ja liitekartat) eivät ole kaavan osia eikä niillä ole itsenäisiä oikeusvaikutuksia. **Teemakartalla ei siten ole merkitystä kaavan laillisuutta arvioitaessa.**

7. Tolvan Paliskunta
Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367)

VAATIMUKSET

Katsomme, että Pohjois-Pohjanmaan liiton maakuntavaltuuston 11.6.2018 § 5 päätös 3. vaihemaakuntakaavan hyväksymisestä ei täytä maankäyttö ja -rakennuslain (MRL) 132/1999 vaatimuksia Kuusamon Maaningan tuulivoima-alueen (tv-1 367) osalta, ja vaadimme sen kaavamerkinnän kumoamista.

Vaadimme maakuntahallintoa korvaamaan oikeudenkäyntikulumme korkoineen.

PERUSTELUT / PERUSTEET

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan Tv-1 merkintä Maaningan tuulivoimapuiston osalta aiheuttaa alueen poronhoitolain mukaisen poronhoito-oikeuden omaavalle Tolvan paliskunnalle ja sen poronhoitajille kohtuutonta haittaa (MRL 28 §).

Maakuntakaavan selvitykset eivät ole riittäviä Maaningan tuulivoimapuistohankkeen osalta (MRL 9 §). Kaavalla ei edistetä poronhoidon alueidenkäytöllisten edellytysten turvaamista Maaningan tuulivoimapuistohankkeen osalta. Kaavaa laadittaessa voimassa olleiden valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) mukaan poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset. MRL 24 §:n mukaan "Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista."

Perustelut on eritelty valituksen sivuilla 2-6.

Valitus löytyy kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä. Valituskoosteesta on poistettu henkilötietolain nojalla yksityishenkilöiden tunnistetietoja.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO

Maaningan tuulivoima-alueen vaikutuksia porotalouteen on käsitelty 3. vaihemaakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa seuraavasti:

"Kuusamon Maaningan alueen toteuttamisen vaikutuksia porotalouteen on arvioitu Maaningan tuulivoima-hankkeen YVA-menettelyssä. YVA-menettelyn tulosten mukaan Maaningan alueella voi olla merkittäviä vaikutuksia porotalouteen, mikäli hanke toteutuu esitetyssä laajuudessa. Maakuntakaavassa osoitettava tuulivoima-alue on jonkin verran pienempi kuin YVA-menettelyssä arvioitu. YVA-selostuksessa (Sito Oy 2016) tuulivoima-hankkeen rakenteiden arvioitiin vähentävän koko paliskunnan laidunnettavaa maa-alaa 2,4-2,9 % ja parhaan kesälaitumen pinta-alaa 5,3-6,5 % olettaen että porot välttävät voimaloiden lähiympäristöä ja jäävät laiduntamaan 500 m etäisyydelle voimaloista. Maakuntakaavassa osoitettavan alueen toteutuessa laidunmenetykseksi arvioidaan 1943 ha, joka on noin 4,5 % paliskunnan parhaan kesälaitumen pinta-alasta (laskelmassa on oletettu, että tuulivoima-alueen etelä- ja pohjoisosaan sijoitetaan 54 voimalaa ja voimaloiden ympärille muodostetaan 500 m puskuri)."

"Maaningan alue sijoittuu Tolvan paliskunnan alueelle. Paliskunta on ilmaissut huolensa tuulivoimarakentamisen vaikutuksista paliskunnan toimintaan. Tuulivoima-alue sijoittuu paliskunnan parhaalle kesälaidunalueelle, minkä vuoksi paliskunta on suhtautunut kielteisesti tuulivoima-alueen toteuttamiseen suunnitellussa laajuudessa. Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa voi olla tarpeen edelleen selvittää mahdollisuuksia lieventää porotalouteen kohdistuvia vaikutuksia. Alueella tuulivoimahanketta kehittävä yhtiö (EPV Tuulivoima Oy 2017) on esittänyt selvityksenä hankkeen ja porotalouden yhteensovittamista koskevan muistion, joka sisältyy vaihemaakuntakaavan selvitysaineistoon. Selvityksessä on esitetty muun muassa porotalouteen kohdistuvien vaikutusten seurantaa ja kompensointia."

”Maakuntakaavan tuulivoima-alueisiin liittyy suunnittelumääräys, jonka mukaan tuulivoima-alueita suunniteltaessa poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on tärkeää kiinnittää porotaloudelle erityisen tärkeiden alueiden ja rakenteiden selvittämiseen ja porotalouden toimintaedellytysten turvaamiseen, tarvittaessa lieventämistoimenpiteitä käyttöön ottamalla.”

Maakuntakaavaa valmistaessa on ollut käytettävissä laaja selvitysaineisto Maaningan alueen toteuttamisen vaikutuksista porotalouteen. Aineiston perusteella voidaan riittävästi arvioida muun muassa tuulivoima-alueen toteuttamisen vaikutuksia porotaloudelle.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, ettei Maaningan tuulivoima-alueen osoittamisesta maakuntakaavassa aiheudu maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:n mukaista haittaa. Liitto viittaa maakuntakaavan vaikutusten arvioinnin tuloksiin sekä maakuntakaavaa sisältyviin, porotalouden toimintaedellytyksiä turvaaviin suunnittelumääräyksiin. Maakuntakaavaa valmisteltaessa on ollut käytettävissä riittävät selvitykset, kun otetaan huomioon maakuntakaavan tehtävä ja tarkoitus.

Maakuntakaavassa on annettu poronhoitoaluetta koskevia suunnittelumääräyksiä. Suunnittelumääräysten mukaan: ”Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden käytön osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa.” Myös tuulivoimaloiden alueisiin (tv-1) liittyy porotalouden toimintaedellytyksiä turvaava suunnittelumääräys: ”Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.”

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että maakuntakaavoituksessa sovitetaan yleispiirteisesti yhteen eri alueidenkäyttömuotojen tarpeet. Tuulivoimarakentamisen ja porotalouden yksityiskohtainen yhteensovittaminen (mukaan lukien mahdolliset lieventämistoimenpiteet hankesuunnitelmassa, porotalouden huomioon ottaminen rakentamisen aikana, kompensaatiot jne) on perusteltua tehdä tuulivoima-alueen hankesuunnittelun yhteydessä.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan maakuntakaavoituksessa tulee osoittaa tuulivoimarakentamiseen parhaiten soveltuvat alueet. Toisaalta poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset. Tavoitteiden samanaikainen toteuttaminen edellyttää eri toimintojen yhteensovittamista. Pohjois-Pohjanmaan liiton arvion mukaan maakuntakaavassa esitetty tuulivoimarakentaminen ja poronhoito on mahdollista sovittaa yhteen Tolvan paliskunnan alueella. Tuulivoimahanke sijoittuu tärkeälle laidunalueelle ja muuttaa paliskunnan laidunolosuhteita. Toisaalta tuulivoimarakentaminen ei kokonaan estä alueen käyttöä porotalouteen jatkossakaan ja selvitysten perusteella laidunmenetykset jäävät pinta-alallisesti alle 5 %:iin. Maakuntakaavaan sisältyvät suunnittelumääräykset edellyttävät, että alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa turvataan porotalouden toimintaedellytykset. Liitolle on myös esitetty selvitystä siitä, miten poronhoidolle mahdollisesti aiheutuvia haittoja voidaan seurata ja kompensoida.

Pohjois-Pohjanmaan liitto on huomioinut-sen, että kaavan selvitysaineistoon sisältyvä, tuulivoimayhtiön laatima muistio Maaningan alueen porotalousvaikutuksista ei kaikilta osin vastaa paliskunnan näkemystä muun muassa hankkeen vaikutuksista. Tämä on tuotu esille maakuntakaavaprosessin aikana käydyissä työneuvotteluissa. Muistiossa esitetyt lieventämistoimenpiteet, vaikutusten seuranta ja kompensointi ovat kuitenkin eräitä keinoja, joilla porotalouden toimintaedellytyksiä ko. alueella voidaan turvata maakuntakaavan poronhoitoaluetta ja tuulivoima-alueita koskevien suunnittelumääräysten mukaisesti.

Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367) on tarkentunut vuorovaikutteiden kaavoitusprosessin kuluessa selvitysalueesta seudullisesti merkittäväksi tuulivoimaloiden alueeksi maakuntakaavan tehtävän ja tarkoituksen mukaisesti. Maaningan tuulivoima-alueen osoittaminen maakuntakaavassa perustuu maakuntakaavaa varten laadittuihin selvityksiin, maakuntakaavaprosessin aikana saadun palautteen kokonaisarviointiin sekä aluetta koskeneen YVA-menettelyn tuloksiin. Tarkempi kuvaus Kuusamon Maaningan alueesta löytyy selvityksestä ”*Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet. Kohdekuvaukset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, maaliskuu 2018*” sivuilta 30-36.

8. Kitkan Viisaat ry. Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue (tv-1 367), ”Mineraalivaranto ja kaivosalueet” –teema, maankäyttö- ja rakennuslain vastainen kaavoitusmenettely

VALITUKSEN YLEISKUVAUS

(sivut 2-3) Kitkan Viisaat ry katsoo, että kyseinen Pohjois-Pohjanmaan liiton 3. vaihemaakuntakaavan valmistelu- ja hyväksymismenettely ei täytä maankäyttö- ja rakennuslain vaatimuksia, koska:

1. Maakuntavaltuuston päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä *(*valituksen sivut 3-37)
Katsomme 3. vaihemaakuntakaavan valmistelu- ja hyväksymisprosessissa tapahtuneen menettelyvirhe, joka on olennaisesti vaikuttanut päätökseen; ja

2. Maakuntavaltuusto on ylittänyt toimivaltuutensa ja käyttänyt väärin harkintavaltaansa (sivut 37-39)
Maakuntavaltuusto on ylittänyt toimivaltuutensa hyväksyessään 3. vaihemaakuntakaavan lähtökohdaksi tavoitteita, jotka eivät perustu maankäyttö- ja rakennuslakiin eikä valtakunnallisiin alueiden alueidenkäyttösuunnitelmiin.

Maakuntavaltuusto on käyttänyt väärin harkintavaltaansa hyväksyessään 3. vaihemaakuntakaavan, joka ei perustu maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin; ja

3. Maakuntavaltuuston päätös on muodollisesti ja sisällöllisesti lainvastainen (valituksen sivut 39-40)
Katsomme maakuntavaltuuston 3. vaihemaakuntakaavapäätöksen niin epäselväksi ja puutteelliseksi, ettei siitä käy selville miten asia on ratkaistu.

3. vaihemaakuntakaavassa on käsitelty perusteettomasti mineraalipotentiaalialueita kuin valtakunnallisiin alueidenkäyttösuunnitelmiin kuuluvina alueina.

Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue on maakuntakaavaprosessin aikana muutettu se-selvitysalueesta tuulivoima-alueeksi ilman osoitusta sellaisista todellisista riittävistä selvityksistä, joihin kyseinen muutos voisi perustua.

Mineraalipotentiaalialueiden hyödyntämistavoitteiden ja Maaningan tuulivoimahankkeen vaikutukset Pohjois-Kuusamon herkälle ja arvokkaalle luontoympäristölle, luonnonperintö – ja matkailumaisemalle, arvokkaalle Kitkan vesistölle, ja luontoon pohjautuville elinkeinoille ja kulttuuriperinteelle eivät 3. vaihemaakuntakaavapäätöksestä käy ilmi riittävän selkeästi.

PERUSTELUT / PERUSTEET

Edellä luetellut valituskohdat perustelemme kohdassa ’Valituksen yksityiskohtaiset perustelut’.
(valituksen sivut 3 - 40)

VAATIMUKSET (valituksen sivu 3)

Yksityiskohtaisiin perusteluihin viitaten Kitkan Viisaat ry katsoo, että maakuntavaltuuston päätös on syntynyt virheellisin menettelyin, valtuusto on ylittänyt toimivaltansa ja tehty päätös on oleellisen epäselvä ja puutteellinen, jonka vuoksi vaadimme maakuntavaltuuston 3. vaihemaakuntakaavapäätös kumottavaksi valituksessamme yksilöidyiltä osin.

Yksityiskohtaisiin perusteluihin viitaten katsomme tämän oikeudenkäynnin johtuvan maakuntahallinnon maankäyttö- ja rakennuslain vastaisista menettelyistä 3. vaihemaakuntakaavan käsittelyssä, jonka vuoksi katsomme kohtuuttomaksi mikäli oikeudenkäyntikulumme jäisivät vahingoksemme. Vaadimme määrättävän maakuntahallinto korvamaan oikeudenkäyntikulumme korkoineen.

YHTEENVETO (valituksen sivu 40)

Viitaten edellä kohdissa 1., 2. ja 3. lausumaamme, katsomme että maakuntavaltuuston päätös 3. vaihemaakuntakaavan 'mineraalipotentiaali ja kaivosalue' teeman suhteen on tehty MRL:n, valtakunnallisten alueidenkäyttösuunnitelmien, hyvän hallinnon ja Århusin sopimuksen vastaisesti, jonka vuoksi vaadimme 'mineraali- ja kaivosalue' -teema kokonaisuutenaan kaavaselostuksineen, kaavamerkintöineen ja kaavamääräyksineen poistettavaksi 3. vaihemaakuntakaavasta.

Lisäksi viitaten edellä kohdissa 1., 2. ja 3. lausumaamme, katsomme että maakuntavaltuuston päätös koskien 3. vaihemaakuntakaavan aluemerkintää 'Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue' tulee muuttaa muotoon 'Kuusamon Maaningan tuulivoima selvitysalue (se).

Valitus löytyy kokonaisuudessaan valituskoosteesta, joka on maakuntahallituksen 5.11.2018 käsittelyn liitteenä. Valituskoosteesta on poistettu henkilötietolain nojalla yksityishenkilöiden tunnistetietoja.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITON LAUSUNTO

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että

- **kaavoitusprosessi on ollut maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen mukainen ja kaavan hallinnollinen käsittely täyttää hyvän kaavavalmistelun vaatimukset eikä maakuntavaltuuston toiminnassa tai päätöksenteossa ole tapahtunut menettelyvirhettä.** Kaavoitusmenettelystä ja vuorovaikutuksesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 8 luvussa. Sääntely on lähtökohtaisesti tyhjentävää, ja kaavamenettely palvelee samalla asianosaisten kuulemisen tarpeita, jolloin hallintolaki ei tule täydentävästi sovellettavaksi. Prosessinedellytykset eivät voi täyttyä sellaisellakaan perusteella, että valittajien käsityksen mukaan alueelle olisi ollut tarkoituksenmukaista laatia toisenlainen kaavaratkaisu, sillä kunnallisvalitusta ei voi tehdä ns. tarkoituksenmukaisuusperusteella (kuntalaki 135 §).

- **3. vaihemaakuntakaavan kaavaratkaisut ovat perustuneet riittäviin selvityksiin ja kaavoituksen aikaisessa vuorovaikutuksessa saatu palaute on huomioitu (MRL 9 §, MRA 1 §, MRL 8 luku). Selvitykset ovat antaneet riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset.**

- **teeman *"Mineraalipotentiaali ja kaivosalueet"* käsittely perustuu maakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita (MAT) koskevaan päätökseen (10.10.2011 § 240). Maakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on johdettu valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista ja ne perustuvat maakunnan erityistarpeisiin. Maakuntakaavan sisältövaatimuksista säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 28 §:ssä. Lainkohdan mukaan maakuntakaavaa laadittaessa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT), kuten Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tavoitteen asettelussa on toimittu.** Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota muun muassa maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, alueiden käytön ekologiseen kestävyyteen, maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen.

- **Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367) on tarkentunut vuorovaikutteiden kaavoitusprosessin kuluessa selvitysalueesta seudullisesti merkittäväksi tuulivoimaloiden alueeksi maakuntakaavan tehtävän ja tarkoituksen mukaisesti.** Maaningan tuulivoima-alueen osoittaminen maakuntakaavassa perustuu maakuntakaavaa varten laadittuihin selvityksiin, maakuntakaavaprosessin aikana saadun palautteen kokonaisarviointiin sekä aluetta koskeneen YVA-menettelyn tuloksiin. **Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan valmistelun ja kuulemisten aikana, sen eri vaiheissa käytettiin useammasta tuulivoimaloiden alueesta selvitysalue / tuulivoimatuotannon suunnittelualue -merkintää (se-3). Näistä alueista parhaiten seudulliseen tuulivoimarakentamiseen soveltuvat alueet osoitettiin lopullisessa vaihemaakuntakaavassa tuulivoimaloiden alue –merkinnällä (tv-1).** Arviointi tehtiin lainsäädännön mukaisesti laadittujen selvitysten perusteella sekä kuntien ja viranomaisten kuulemisen jälkeen.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen kaavoitusprosessi ja palautteen huomioon ottaminen sekä vaikutusten arviointi ja selvitysten riittävyys (MRL 8 Luku / 62 § - 67 §, MRL 9, MRA 1 §)

Maakunnan suunnittelusta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 4 luvussa (MRL 25 § - 34 §). Maakunnan liitto vastaa maakuntakaavan laatimisesta (26 §) ja maakuntakaavan hyväksyy maakunnan liiton ylin päättävä toimielin, maakuntavaltuusto (MRL 31 §). **Pohjois-Pohjanmaan liiton hallintosäännön 123 §:n mukaan maakuntakaavoitusta eli ohjaa maakuntahallitus**, joka päättää kaavan valmisteluvaiheen toimista eli vireillepanosta sekä laadinnan yhteydessä saatuihin lausuntoihin, mielipiteisiin ja muistutuksiin annettavista vastineista.

Lain edellyttämän, virallisen kaavaprosessin lisäksi maakuntavaltuustolle on annettu kaksi ajankohtaiskatsausta kaavaprosessin etenemisvaiheesta, kesä- ja joulukuussa 2017. Nämä tilannekatsaukset eivät ole osa lakisääteistä, vuorovaikutteista kaavaprosessia, joka on määritelty maankäyttö- ja rakennuslain 8 luvussa. Maakuntavaltuuston toiminnassa tai päätöksenteossa ei ole tapahtunut menettelyvirhettä.

Kaavoitusmenettelystä ja vuorovaikutuksesta säädetään maankäyttö- ja rakennuslain 8 luvussa (MRL 62 § - 67 §). **Sääntely on lähtökohtaisesti tyhjentävää, ja kaavamenettely palvelee samalla asianosaisten kuulemisen tarpeita, jolloin hallintolaki ei tule täydentävästi sovellettavaksi.** Tällä sääntelyllä ei kuitenkaan rajoiteta maakuntavaltuuston toimivaltaa päättää kaavan sisällöstä lain rajoissa eikä sidota hyväksyttävän kaavan sisältöä osallistumisen ja kuulemisen yhteydessä esitettyihin mielipiteisiin ja kannanottoihin.

Maankäyttö- ja rakennuslain 6 §:n 1 momentin mukaan kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, siten kuin jäljempänä mainitussa laissa säädetään. Laissa ei ole tarkempia säännöksiä siitä millä tavoin kuulemispalautteeseen annettava vastine tulee laatia. Sillä, että annettuja muistutuksia on vastineraporttia varten tiivistetty tai että vastineessa ei ole vastattu kaikkiin palautteessa tai vastineissa esiin tuotuihin seikkoihin ei ole merkitystä vuorovaikutusmahdollisuuksien toteutumiseen. Kaavoitusmenettely ei ole lainvastainen, eikä oikeudenkäynnin prosessinedellytys täyty yksinomaan sillä perusteella, että osallinen on kokenut saaneensa epätasa-arvoista kohtelua. Maakuntavaltuuston hyväksymää lainmukaista kaavaa ei voida kumota sillä perusteella, että valittajien käsityksen mukaan alueelle olisi ollut tarkoituksenmukaisempaa laatia toisenlainen kaava, sillä **kunnallisvalitusta ei voi tehdä ns. tarkoituksenmukaisuusperusteella** (kuntalaki 135).

Pohjois-Pohjanmaan kolmannen vaihemaakuntakaavan hallinnollinen käsittely on toteuttanut maankäyttö- ja rakennuslakia (MRL) sekä maankäyttö- ja rakennusasetusta (MRA) alla kuvatun mukaisesti:

- Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan vireille tulosta ilmoitettiin MRL 63 §:n mukaisesti 26.1.2016.
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelma oli nähtävillä MRL 63 §:n ja MRA 30 §:n mukaisesti 26.1.2016-26.2.2016, aineisto käsiteltiin maakuntahallituksessa 18.1.2016 (§ 5).
- Ensimmäinen, kaavoituksen aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu järjestettiin 30.5.2016 (MRL 66 § ja MRA 11 §).
- Osallistumis- ja arviointisuunnitelman palaute käsiteltiin maakuntahallituksessa 13.6.2017 (§ 107).
- Kaavaluonnos oli nähtävillä MRL 62 §:n ja MRA 30 §:n mukaisesti 10.4.2017-12.5.2017, aineisto käsiteltiin maakuntahallituksessa 20.3.2017 (§ 56).
- Valmisteluvaiheen palaute, mielipiteet ja lausunnot käsiteltiin ja niihin laaditut vastineet hyväksyttiin maakuntahallituksessa 11.9.2017 (§ 159). Vastineet toimitettiin tiedoksi sitä pyytäneille ja kaavoituksen nettisivuille.
- Kaavaehdotuksen lausuntokierros järjestettiin MRA 13 §:n mukaisesti 25.10.-24.11.2017, maakuntahallitus käsitteli lausuntoaineiston 16.10.2017 (§ 183).
- Ehdotusaineiston lausuntokierroksen palaute käsiteltiin maakuntahallituksessa 22.1.2018 (§ 5).
- Toinen, ehdotusvaiheen nähtävillä oloa edeltävä viranomaisneuvottelu pidettiin 12.2.2018 (MRL 66 § ja MRA 11 §).
- Edotuksen julkinen kuuleminen pidettiin MRL 65 §:n ja MRA 12 §:n mukaisesti 28.3.-27.4.2018, nähtäville asetettu aineisto hyväksyttiin maakuntahallituksessa 19.3.2018 (§ 51).
- Ehdotusvaiheen palaute käsiteltiin ja muistutuksiin laaditut vastineet hyväksyttiin sekä 3. vaihemaakuntakaava päätettiin esittää maakuntavaltuuston hyväksyttäväksi maakuntahallituksessa 21.5.2018 (§ 105). Vastineet toimitettiin tiedoksi muistuttajille. Saaduista lausunnoista ja muistutuksista tehty yhteenveto vastineineen on nettisivuilla.
- Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaava hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 11.6.2018 (§ 5). Tarkastettu pöytäkirja julkaistiin 21.6.2018, ja sähköpostitiedote aineistolinkkeineen toimitettiin kirjaamoihin ja muille asianosaisille 25.6.2018. Valitukset saapuivat Pohjois-Pohjanmaan liiton kirjaamoon 14.8.2018.

Valitus kohdistuu osin myös vaihemaakuntakaavan keskeneräiseen prosessiin valmistelu- ja ehdotusvaiheissa. Kaavoitusprosessi on luonteeltaan vuorovaikutteinen, ja sen edetessä kaavaratkaisut tarkentuvat laadittujen selvitysten, neuvotteluiden ja merkittävien vaikutusten arvioinnin kautta. **Maakuntahallituksen ehdotuksen lausuntoaineistoa (MRA 13 §) käsittelevässä kokouksessa (16.10.2017 § 183) esiin otetut asiat on huomioitu jatkovalmistelussa, kuten päätökseen on kirjattu.**

Maakuntakaava on maankäyttö- ja rakennuslain mukainen yleispiirteinen maankäytön suunnitelma alueiden käytöstä maakunnassa (MRL 4 §). Maakuntakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset ympäristö ja muut vaikutukset. Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitettäessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Maakuntakaavatasolla on kyse pitkän tähtäimen suunnittelusta, jota on joka tapauksessa täsmennettävä yksityiskohtaisessa suunnittelussa tehtävillä selvityksillä. (MRL 9§, MRA 1 §)

Maakuntakaava voidaan laatia myös vaiheittain tai osa-alueittain (MRL 27 §). Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistaminen on tehty vaihekaavoituksen periaatteella. Valituksessa mainitaan useaan otteeseen menettelyvirheenä, että 3. vaihemaakuntakaavan vaikutuksia ei ole erikseen tutkittu suhteessa 2. vaihemaakuntakaavan teemoihin. **Tällaista vaihekaavojen teemojen välistä erillisarviointia ei edellytetä maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä, jossa vaikutusten arvioinnin laajuus ja menettelytapa määritellään (MRL 9, MRA 1).**

Maakuntakaavaan kuuluvat kaavakartta, merkinnät ja määräykset. Kaavaan liittyy selostus, jossa esitetään kaavan tavoitteiden, eri vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten sekä ratkaisujen perusteiden arvioimiseksi tarpeelliset tiedot siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. (MRL 29 §, MRA 9 § ja 10 §). **Kaavaselostus tai sen** liitteet (maakuntakaavan vaikutusten arviointi ja liitekartat) **eivät ole kaavan osia eikä niillä ole itsenäisiä oikeusvaikutuksia**. Kaavaselostuksen mahdollisilla puutteilla ei siten ole merkitystä kaavan laillisuutta arvioitaessa.

Kolmannen vaihemaakuntakaavan laatimisen aikana on eri teemojen kokonaistulkintaa helpottamaan laadittu vaihemaakuntakaavojen keskeisestä sisällöstä teemakartat, jotka ovat kaavaselostuksen liiteaineistoa. Teemakartat havainnollistavat 1. – 3. vaihekaavojen välisenä aikana tapahtunutta muutosta Pohjois-Pohjanmaalla kyseisen teeman osalta. Näillä mittakaavassa 1:300 000 olevilla, koko maakunnan käsittävillä kartoilla esitetään myös aineistoa, jota ei ole oikeusvaikutteisella kaavakartalta. Tällaista materiaalia ovat mm. tuulivoimateemakartalla esitetyt linnuston muuton kannalta merkityksellinen Perämeren rannikkoalue ja tuulivoiman kannalta merkityksellinen Perämeren tutkakompensaatioalue. (selostuksen LIITE 8 / Tuulivoima, LIITE 9 / Soiden käyttö, LIITE 10 / Arvokkaat harjualueet, maa-ainesten otto- ja pohjavesialueet, sekä LIITE 12 a ja 12 b / Poronhoidon kannalta tärkeät alueet talvella ja kesällä).

”Mineraalivaranto ja kaivosalueet” -teema suhteessa valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT, MRL 3 luku)

Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteutumista (MRL 24 §). Maakuntakaavan uudistamisen pohjaksi laaditut Pohjois-Pohjanmaan maakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (MAT) hyväksyttiin maakuntahallituksessa 10.10.2011 (§ 240). Kolmannen vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa ja muissa kaava-asiakirjoissa esitetty teema *”Mineraalipotentiaali ja kaivosalueet”* perustuu suoraan tälle päätökselle, ja on siten oikeassa järjestyksessä päätetty.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan uudistamistyön aikana laadittujen vaihemaakuntakaavojen tavoitteet ja teemat perustuvat lainsäädännön (MRL 28 §) ohella maakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (MAT / MKH 10.10.2011 § 240). Nämä tavoitteet on esitetty kaikissa vaihemaakuntakaavoissa osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (OAS) sekä kaavaselostuksen liitteenä. Teema ”***Mineraalipotentiaali ja kaivosalueet***” perustuu 3. vaihemaakuntakaavassa maakunnalliseen alueidenkäyttötavoitteeseen ”***Edistetään alueen mineraalivarojen kestävää hyödyntämistä ja varaudutaan uusien kaivosalueiden edellyttämiin alueidenkäytön ja liikenteen ratkaisuihin***”. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT 2/2009) yleistavoitteeseen tämä on kirjattu ***”Alueidenkäytöllä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä siten, että turvataan luonnonvarojen saatavuus myös tuleville sukupolville. Alueidenkäytössä ja sen suunnittelussa otetaan huomioon luonnonvarojen sijainti ja hyödyntämismahdollisuudet.”.***

Tavoitteet laadittiin vuorovaikutteisessa yhteistyössä maakunnan kuntien, seutukuntien ja viranomaisten kanssa. Tavoitteiston lähtökohtana olivat valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet (VAT, voimaan 1.3.2009) sekä maakunnan omista erityistarpeista lähtevät maakuntasuunnitelman tavoitteet, voimassa oleva maakuntakaava ja sen laatimisen yhteydessä määritellyt tavoitteet. Lisäksi MAT:issa otettiin huomioon maakuntaohjelma ja maakunnan pitkän aikavälin strategiat, kuten ilmasto-, energia- ja liikennestrategiat. **Vaihekaavoituksen periaatteen mukaisesti eri vaiheissa käsiteltävät teemat ja tavoitteet on päätetty kunkin kaavaprosessin alussa, ja ne on kuvattu kaavan vireille tulon jälkeen nähtäville asetetussa osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (MRL 63 §).** Maakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin perustuvat tavoitteet on myös esitetty kunkin vaihemaakuntakaavan selostuksen liitteessä (esim. 3. vaihemaakuntakaavan selostuksen LIITE 1. *Maakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (MAT). Vaihemaakuntakaavassa käsiteltävät tavoitteet lihavoitu.*)

Mineraalivarantoalueen merkinnästä saatiin muistutus 3. vaihemaakuntakaavan ehdotusvaiheessa, ja siihen laaditussa vastineessa (MKH 21.5.2018 § 105) todettiin:
"Mineraalivarantoalueina on osoitettu geologisin perustein sellaisia vyöhykkeitä, joissa on todettu merkittäviä mineraalivarantoja. Näistä joillakin on erityisiä yhteensovittamisen tarpeita eri maankäyttömuotoihin. Merkinnälle on määritelty kehittämisperiaatteet, jonka mukaan alueen mineraalivarojen hyödyntämistä edistettäessä sovitetaan toiminta yhteen muun maankäytön kanssa, ja otetaan huomioon mineraalivarojen hyödyntämisen ympäristövaikutukset sekä alueiden erityispiirteet.

Pohjois-Pohjanmaan liitto katsoo, että voimassa olevan lainsäädännön, vaadittavien ympäristövaikutusarviointien ja toimivien lupaprosessien vuoksi tarkemmalle kaavamääräykselle ei ole tarvetta. Laadittu kaavaehdotus on myös voimassa olevan lainsäädännön ja hyvän kaavoituskäytännön mukainen. Mineraalivarantoalueiden (ekv) ja kaivosalueiden osoittaminen kaavaehdotuksessa perustuu kaavataso huomioiden riittäviin selvityksiin.

Kaavavarauksille tehdään kaavatason mukaiset vaikutustarkastelut. Muistutuksessa esitettyjä hyöty- ja haitta-arviointeja tehdään lainsäädännön mukaisesti mahdollisien kaivostoimintaan tai sen suunnittelun kuuluvien kaavoitus- ja lupaprosessien yhteydessä sekä ympäristövaikutuksia arvioitaessa (YVA). Mineraalivarantovyöhykkeillä sijaitsevat muut aluevaraukset ovat ensisijaisia maankäyttömuotoja. Vyöhykemerkinnän tarkoituksena on informoida mineraalipotentiaalista alueella ja siten varautua tulevaisuuden alueidenkäytön suunnittelutarpeisiin.

Edellä esitetty koskee myös muistutuksessa myöhemmin esille tulevaa Kuusamon ekv-1 merkintää koskevia väitteitä.

Potentiaaliset mineraalivarantovyöhykkeet perustuvat GTK:n aineistoihin ja asiantuntija-arvioihin. Pohjois-Pohjanmaan mineraalivarat ja maankäyttö – kohti kestävää kaivostoimintaa -raportissa mainitaan virheellisesti, että työs-sä on käytetty GTK:n ei julkisia tietoaineistoja. Asianomainen kohta korjataan selostukseen ja myös raporttiin. Aineistot ovat saatavilla Hakku-palvelusta (https://hakku.gtk.fi/fi/), Fen-noscandian Mineral Deposits- (http://gtkdata.gtk.fi/fmd/) ja Mineral Deposits and Exploration (http://gtkdata.gtk.fi/mdae/index.html) -palveluista."

<u>Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367)</u>

Maakuntakaavatasolla on kyse pitkän tähtäimen suunnittelusta, jota on joka tapauksessa täsmennettävä yksityiskohtaisessa suunnittelussa tehtävillä selvityksillä (MRL 9 §). Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaselvitys koostuu seitsemästä eri osatyöstä ja yhteisvaikutusselvityksestä. Lisäksi kaavaa laadittaessa on ollut käytettävissä muuta selvitysaineistoa, muun muassa tuulivoimahankkeiden YVA-selvityksiä. Laadittuja selvityksiä ja kaavaratkaisun perusteluita on kuvattu kaavaselostuksen sivuilla 34-38 sekä luvussa 4. *Vaihemaakuntakaavan vaikutukset.*

Kaikki selvitysaineisto löytyy, salaiseksi viranomaisaineistoksi luokiteltavia petolintuaineistoja lukuun ottamatta, maakunnan liiton julkisilta verkkosivuilta aluesuunnittelun alta kohdasta maakuntakaavoitus (***https://www.pohjois-pohjanmaa.fi /aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus/3_vaihemaakuntakaava_hyvaksytty***). Yksittäisten tuulivoima-alueiden vaikutusten arviointi esitetään asiakirjassa *Kohdekuvaukset, vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet (maaliskuu 2018).*

Maakuntakaavan laadinta on vuorovaikutteinen prosessi. Erityisesti maisemallisten vaikutusten objektiivinen arviointi on vaikeaa, jolloin myös osallisten näkemyksille on annettava merkitystä. Seuraavassa on esitetty yhteenveto saadusta palautteesta maisemavaikutusten osalta:
-Ympäristöviranomaisilla ei ole ollut huomautettavaa kaavaratkaisusta Maaningan tuulivoima-alueen osalta.

-Museovirasto on lausunnossaan todennut, että Kuusamon Maaningan tuulivoimapuistosta Posion Riisitunturin kansallispuistoon aiheutuvia kielteisiä maisemallisia vaikutuksia on voimala-aluetta pienentämällä saatu vähennettyä. Museovirasto puoltaa kaavan hyväksymistä. Pohjois-Pohjanmaan museo on kiinnittänyt huomiota Maaningan tuulivoima-alueen maisemallisiin vaikutuksiin.
- Metsähallitus on alustavasta kaavaehdotuksesta antamassaan lausunnossa todennut seuraavaa: ”Metsähallitus toteaa maisemaselvityksestä, että sen johtopäätökset hankkeen maisemavaikutuksista ovat oikeansuuntaisia. Metsähallitus yhtyy arvioon, että hanke ei aiheuta sellaisia merkittäviä maisemavaikutuksia, että ne estäisivät hankkeen toteuttamisen.”
- Kuusamon kaupunki on vaatinut Maaningan tuulivoima-alueen osoittamista maakuntakaavassa ja todennut, että laadukkaalla suunnittelulla voidaan varmistaa, etteivät maisemavaikutukset muodostu kohtuuttomiksi.
-Lapin liitto ja Posion kunta ovat kaavaprosessin aiemmissa vaiheissa kiinnittäneet huomiota muun muassa Riisitunturin kansallispuiston läheisyyteen. Kitkan Viisaat ry:n mukaan Maaningan aluetta koskevat selvitykset eivät ole riittäviä. Suomen luonnonsuojeluliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri on kritisoinut alueen osoittamista muun muassa aiheutuvien maisemavaikutusten vuoksi.
-Yksityisiltä ihmisiltä on saatu kaavaprosessin aikana joitakin kriittisiä kannanottoja.

Edellä esitetystä käy ilmi, että Maaningan tuulivoima-alueen toteuttamisen maisemallisista vaikutuksista on esitetty erilaisia arvioita ja näkemyksiä maakuntakaavaprosessin kuluessa. Kokonaisuutena arvioiden Pohjois-Pohjanmaan liitto on tulkinnut laadittuja selvityksiä ja saatua palautetta siten, että Maaningan alueen osoittaminen maakuntakaavassa on perusteltua.

Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavan valmistelun ja kuulemisten aikana käytettiin useammasta tuulivoimaloiden alueesta *selvitysalue / tuulivoimatuotannon suunnittelualue* -merkintää (*se-3*). Näistä alueista parhaiten seudulliseen tuulivoimarakentamiseen soveltuvat alueet osoitettiin lopullisessa vaihemaakuntakaavassa *tuulivoimaloiden alue* –merkinnällä (*tv-1*). Arviointi tehtiin lainsäädännön mukaisesti laadittujen selvitysten perusteella sekä kuntien ja viranomaisten kuulemisen jälkeen.

3. vaihemaakuntakaavan lakisääteisessä prosessissa Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue osoitettiin:

A) ***Kaavaluonnoksessa*** *(MKH 20.3.2017 § 56)* ***selvitysalueena / tuulivoimatuotannon suunnittelualueena (se-3)***

se-3

SELVITYSALUE / TUULIVOIMATUOTANNON SUUNNITTELUALUE

Merkinnällä osoitetaan tuulivoimatuotantoon suunniteltua aluetta, jonka soveltuvuus merkityksel-tään seudullisen tuulivoima-alueen rakentamiseen sekä alueen laajuus ratkaistaan 3. vaihemaa-kuntakaavan ehdotuksessa. *(Merkintä vain kaavan luonnosvaiheessa).*

B) ***Ehdotusvaiheen lausuntoaineistossa*** *(MKH 16.10.2017 § 183)* ***tuulivoimaloiden alueena (tv-1)***

--> Keskeisenä perusteena Maaningan tv-1 –merkinnälle olivat täydentävät selvitykset, joissa arvioitiin, että vaikutukset eivät muodostu merkittäviksi. Kaavaprosessin aikana oli tuotettu uutta selvitysaineistoa, jonka perusteella alueen merkintä muutettiin se-3 > tv-1 viranomaisten kuulemista (MRA 13 §) varten.

Täydentävät selvitykset (muut paitsi viimeinen maakuntakaavoituksen nettisivuilla):
- Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue / Maisema- ja kulttuuriympäristön karttatarkastelu, lisähavainnekuvat 4.9.2017
- Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue / Porotalousvaikutuksia koskeva muistio 14.9.2017
- Kuusamon Maaningan tuulivoima-alue / Maastokäynti Riisitunturissa 7.9.2017, EPV Tuulivoima Oy
- salassa pidettävä petolintuselvitys (syksy 2017)

--> Ote kaavaselostuksesta / MRA 13 §:n mukainen viranomaisten lausuntokierros (s. 33-34):
"Kaavaluonnosvaiheessa se-1 merkinnällä osoitettu Kuusamon Maaningan alue on osoitettu tv-1 alueena. Maaningan alue on käynyt läpi YVA-menettelyn, minkä jälkeen on laadittu täydentäviä maisema-, linnusto- ja porotalousvaikutuksia koskevia selvityksiä (ks. maakuntakaavan selvitysaineisto). Täydentävien selvitysten mukaan alueen toteuttamisen vaikutukset maisemaan ja linnustoon eivät muodostu merkittäviksi. Porotalouden osalta on mahdollista toteuttaa sellaisia lieventämistoimenpiteitä, joilla mahdollisesti aiheutuvat haitalliset vaikutukset porotalouden toimintaedellytyksiin voidaan lieventää hyväksyttävälle tasolle.”

C) ***Kaavaehdotuksessa ja hyväksytyssä kaavassa tuulivoimaloiden alueena (tv-1)***

--> Kokonaisarvioinnissa huomioitiin kaavaprosessin aikana laaditut selvitykset sekä saatu osallispalaute

tv-1
301

TUULIVOIMALOIDEN ALUE

Merkinnällä osoitetaan maa-alueita, jotka soveltuvat merkitykseltään seudullisten tuulivoimala-alueiden rakentamiseen. Alueella ei ole voimassa MRL 33 § mukaista rakentamisrajoitusta. Luku merkinnän yhteydessä viittaa kaavaselostuksen alueluetteloon.

Suunnittelumääräykset:

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon vaikutukset asutukseen, maisemaan, linnustoon, luontoon ja kulttuuriympäristöön sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia ja että valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät.

Lisäksi tulee ottaa huomioon lentoliikenteestä, liikenneväylistä ja tutkajärjestelmistä johtuvat rajoitteet voimaloiden koolle ja sijoittelulle sekä selvitettävä tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien toimintaan. Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.

--> Ote kaavaselostuksesta / hyväksyntäkäsittely (s. 36-37):

" Kaavaluonnosvaiheessa selvitysalue/tuulivoimatuotannon suunnittelualue -merkinnällä osoitettu Kuusamon Maaningan alue on osoitettu tv-1 alueena. Maaningan alue on käynyt läpi yva-menettelyn, minkä jälkeen on laadittu täydentäviä maisema-, linnusto- ja porotalousvaikutuksia koskevia selvityksiä (ks. maakuntakaavan selvitysaineisto). Selvitysten perusteella alue on toteuttamiskelpoinen. Vaikutuksia maisemaan, luontoon ja porotalouteen voi olla perusteltua lieventää jatkosuunnittelussa. Käytettävissä olleiden selvitysten perusteella tuulivoima-alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on löydettävissä ratkaisuja, joilla maisemaan, linnustoon ja muuhun luonnonympäristöön sekä poronhoidolle aiheutuvia haittoja voidaan tarvittaessa vähentää.

Alustavassa kaavaehdotuksessa (MRA 13 §:n mukainen kuuleminen) selvitysalue/tuulivoimatuotannon suunnittelualue -merkinnällä osoitettiin seuraavat alueet: Haapavesi Piipsanneva, Haapavesi-Haapajärvi Multakaarronneva, Haapavesi-Oulainen Riskalankangas-Hautakangas, Oulainen Pökkylä ja Oulainen Hietasyrjänkangas. ***Laadittujen selvitysten perusteella sekä kuntien ja viranomaisten kuulemisen jälkeen parhaiten seudulliseen tuulivoimarakentamiseen soveltuvina alueina osoitetaan (tv-1 merkintä)****: Haapavesi Piipsanneva, Haapavesi-Oulainen Puutionsaari-Hautakangas sekä Haapavesi Hankilanneva."*

D) **Lisäksi kaikilla tv-alueilla on voimassa 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaa koskeva yleismääräys:**

TUULIVOIMALOIDEN RAKENTAMINEN

Yleisiä suunnittelumääräyksiä:

Maakuntakaavassa osoitettujen tuulivoimala-alueiden ulkopuolelle voidaan toteuttaa tuulipuistoja, jotka eivät ole merkitykseltään seudullisia.

Perämeren rannikkoalueella tuulivoimarakentaminen tulee sijoittaa ensisijaisesti maakuntakaavassa osoitetuille tuulivoimaloiden alueille. Tapauskohtaisesti voidaan harkita tuulivoimaloiden sijoittamista myös muille alueille, mikäli se ei merkittävästi lisää tuulivoimarakentamisesta aiheutuvia haitallisia yhteisvaikutuksia asutukseen, maisemaan, linnustoon tai muuhun ympäristöön.

Tuulivoimalat tulee lähtökohtaisesti sijoittaa linnuston kannalta tärkeiden alueiden ulkopuolelle. Tapauskohtaisesti voidaan harkita tuulivoimarakentamista myös näille alueille, mikäli tuulivoimarakentaminen ei heikennä alueiden linnustoarvoja.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa voimalat tulee sijoittaa valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja rakennettujen kulttuuriympäristöjen, luonnonsuojelualueiden, Natura 2000 -verkoston alueiden, harjujensuojeluohjelman alueiden, maakuntakaavan luo -alueiden ja seudullisesti merkittävien virkistysalueiden ulkopuolelle.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on otettava huomioon eri hankkeiden yhteisvaikutukset erityisesti asutukseen, maisemaan ja linnustoon sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimarakentamisen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on varmistettava, ettei asutukselle aiheudu merkittäviä melu- ja välkevaikutuksia ja että valtakunnallisten kulttuuriympäristöjen arvot säilyvät.

Lähekkäin sijoittuvien tuulivoimala-alueiden liittäminen sähköverkkoon on pyrittävä keskittämään yhteiseen johtokäytävään.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on otettava huomioon lentoliikenteestä, liikenneväylistä ja tutkajärjestelmistä johtuvat rajoitteet voimaloiden koolle ja sijoittelulle sekä selvitettävä tuulivoimaloiden vaikutukset puolustusvoimien toimintaan. Poronhoitoalueella tulee turvata poronhoidon edellytykset.

Tuulivoimarakentamista suunniteltaessa on kuultava puolustusvoimia. Suunnittelussa tulee turvata puolustusvoimien toimintaedellytykset sekä ottaa erityisesti huomioon puolustusvoimien toiminnasta, kuten tutkajärjestelmistä ja radioyhteyksien turvaamisesta johtuvat rajoitteet.

Maaningan tuulivoima-alueen osoittaminen maakuntakaavassa perustuu maakuntakaavaa varten laadittuihin selvityksiin, maakuntakaavaprosessin aikana saadun palautteen kokonaisarviointiin sekä aluetta koskeneen YVA-menettelyn tuloksiin. Tarkempi kuvaus Kuusamon Maaningan alueesta löytyy selvityksestä *"Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaavassa osoitettavat tuulivoima-alueet. Kohdekuvaukset, Pohjois-Pohjanmaan liitto, maaliskuu 2018"* sivuilta 30-36.

Kuusamon Maaningan tuulivoimaloiden alue (tv-1 367) on tarkentunut vuorovaikutteiden kaavoitusprosessin kuluessa selvitysalueesta seudullisesti merkittäväksi tuulivoimaloiden alueeksi maakuntakaavan tehtävän ja tarkoituksen mukaisesti.